

Nota van Antwoord zienswijzen wijziging winningsplan Middelie

Versie 12 december 2023

Kenmerk: PDGGO-DTDO/33551434

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
1			<i>Planmatig beheer</i>
1a	034, 037, 046 strijd met kabinetstandpunt kleine gasvelden	Zienswijze	Indieners stellen dat inwoners, bedrijven en instellingen fors in het thema duurzaamheid investeren, onder andere door het gasvrij maken van bestaande wijken. Het voor de lange termijn continueren en de productiecapaciteit te verhogen van het gasveld in Middelie past niet in de gemeentelijke lijn. In reactie hierop stelt de staatssecretaris dat gas als transitiebrandstof de komende jaren noodzakelijk blijft. De staatssecretaris verwijst daarbij naar een drietal kamerstukken. Indieners stellen dat er nu sprake is van een transitieperiode waarbij men steeds minder afhankelijk worden van gas. De gemeente Purmerend stelt dat het voorgenomen besluit over het winningsplan Middelie het kabinetsstandpunt ten aanzien van kleine gasvelden in Nederland echter onvoldoende betreft. Het kabinetsstandpunt is verwoord in de brief van 30 mei 2018 van de minister met kenmerk DGETM-EO /18031167 aan de Tweede Kamer. In deze brief stelt de minister dat voor de kleine velden wordt gekozen voor een gestage afbouw, waarbij gas wordt gewonnen zolang en in zoverre gas nog nodig is, en alleen waar dit veilig kan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt in te zetten op besparing en de ontwikkeling van duurzame energie. Gas zal echter, als transitiebrandstof, de komende jaren noodzakelijk blijven. Aardgas speelt nog een belangrijke rol in de Nederlandse energiehuishouding. In 2021 was het aardgasverbruik 40 miljard m ³ . Dat is circa 45% van het primaire energieverbruik in Nederland. Het kabinet kijkt hoe de afhankelijkheid van gas zo snel mogelijk afgebouwd kan worden en hoe en wanneer de productie van olie en gas in Nederland beëindigd kan worden. Daarbij geldt als uitgangspunt dat Nederlandse gaswinning onder het niveau van de binnenlandse aardgasvraag blijft. Aardgas is de fossiele brandstof met de minste CO ₂ -uitstoot en dus het minst belastend voor het klimaat. In de overgang naar duurzame energie blijft aardgas de komende decennia nog steeds nodig voor de industrie, voor het verwarmen van een groot deel van de huizen en voor het in stand houden van een betrouwbare elektriciteitsvoorziening. Door het gas in Nederland te winnen zijn we minder afhankelijk van import van aardgas uit andere landen. Gaswinning in Nederland draagt daarmee bij aan energieleveringszekerheid. Dit is onder andere toegelicht in de brief aan de Tweede Kamer van 30 maart 2020 (Kamerstukken 2019-2020, 32813, nr. 486) en in de brief van 20 januari 2023 (Kamerstukken II 2023 32849, nr. 214). Zoals uit het voorgaande volgt is aardgas in de transitie naar duurzame energie nog steeds nodig en is dit een onderdeel van het klimaatbeleid (Kamerstukken II 2023 33529, nr. 1116).
1b	002, 021, 029, 030, 034, 037,054, 059, 060	Zienswijze	Indieners stellen dat in de media een aantal berichten is verschenen over een trend dat bij nieuwe winningsplannen van kleine gasvelden de productie toeneemt dan wel dat de winningsperiode wordt ingekort en zo het tempo wordt opgevoerd. Dit is bijvoorbeeld het geval

	hogere productie		bij gasvelden in Noordoost- Nederland en dit blijkt ook zo te zijn voor het gasveld Middelie. Volgens het kabinet zou er sprake moeten zijn van een gestage afbouwfase. Uit het winningsplan en de tabel op pagina 5 van het ontwerp-instemmingsbesluit blijkt echter dat de gaswinning in het Middelie gebied niet alleen wordt gecontinueerd, maar dat de productie de komende jaren toeneemt. Van de start van de gaswinning in 1975 tot en met 2020 dan is er gemiddeld 160 miljoen Nm ³ gas per jaar gewonnen. De verwachte winning na 2020 tot en met in principe 2039 is 351 miljoen Nm ³ per jaar en als het jaar 2035 de einddatum is, betreft dit zelfs 444 miljoen Nm ³ per jaar. Er is dus sprake van een ruime verdubbeling van de productiecapaciteit voor de komende periode.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat een hogere productie enkel kan worden gerealiseerd indien NAM het aantal putten uitbreidt. NAM heeft per brief aangegeven geen nieuwe putten te realiseren. Het woord versnelling suggereert dat door NAM een fysieke uitbreiding van de productiemogelijkheden en een nieuwe winning wordt doorgevoerd. De staatssecretaris benadrukt dat om deze werkzaamheden daadwerkelijk te kunnen uitvoeren NAM aanvullende vergunningen nodig heeft. De staatssecretaris heeft in de communicatie gesproken over uitbreiding omdat het gaat over de verlenging van de productieduur, waarmee uiteindelijk de bestaande winning op een hoger volume uitkomt. De staatssecretaris benadrukt dat de winning conform het winningsplan op basis van de adviezen van TNO, SodM en Tcbb veilig is voor omwonenden. De opgenomen beperking van de instemming houdt geen versnelling in, maar geeft enkel een mogelijkheid om de doelmatigheid van de winning op een later stadium te herbeoordelen in het licht van het dan geldende regelgeving en voortgang van de energietransitie. De staatssecretaris heeft daarom in het ontwerpbesluit de periode van instemming verkort. Gas kan niet sneller worden gewonnen. Voor een snellere winning is een andere wijze van winning nodig. Aangezien NAM dient te winnen conform het winningsplan, is voor werkzaamheden die daarin niet beschreven zijn, geen toestemming.
1c	002, 064 Noodzaak gaswinning	Zienswijze	Indieners stellen dat in het winningsplan niet wordt ingegaan op de noodzaak om specifiek in gasveld Middelie de winningstermijn te verlengen. Hierdoor wordt in het ontwerp-instemmingsbesluit niet duidelijk hoe de baten zich verhouden tot de kosten, in de vorm maatschappelijke onrust en eventuele schade aan gebouwen en natuur.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat huishoudens, de industrie en de elektriciteitsvoorziening in Nederland in grote mate afhankelijk zijn van aardgas. Er is nog niet genoeg duurzame energie, zoals zonne- en windenergie en groene waterstof, beschikbaar om aardgas te vervangen. Zolang men aardgas gebruikt, stelt de staatssecretaris het gas te laten winnen in eigen land. Mijnbouwbedrijven winnen aardgas uit meer dan tweehonderd kleine gasvelden op land en op zee. Deze kleine velden leveren bijna de helft van het aardgas dat Nederland verbruikt. De andere helft wordt geïmporteerd uit andere landen. Geïmporteerd gas veroorzaakt meer uitstoot van broeikasgassen

			bij de gaswinning en bij het transport naar Nederland. Daarom wil de staatssecretaris gas in eigen land blijven winnen als dat veilig kan. Dat maakt de Nederlandse energievoorziening minder afhankelijk van andere landen en levert bovendien werkgelegenheid op. NAM mag alleen gas winnen als het veilig en verantwoord kan.
1d	001, 004, 016, 019, 020, 024, 025, 028, 032, 038, 042, 044, 047, 049, 056, 057, 066 Afname aardgasbehoefte	Zienswijze	Indieners stellen dat de velden een groter productievolume hebben. Dit houdt niet in dat daar ook gebruik van gemaakt moet worden in verband met de jaarlijkse afnemende behoefte aan gas. Er zal straks ruim voldoende vloeibaar gas beschikbaar zijn. Verder doorwinnen in gasveld Middelie is onnodig. Het is moeilijk te begrijpen waarom de staatssecretaris nu deze stap neemt. Het lijkt niet uitlegbaar. Pak het probleem vanaf de wortel aan en doe niet mee aan de symptoombestrijding. Bewust omgaan met energie kan heel veel opleveren. Als dank voor energiebesparende maatregelen krijgt de omgeving nu niet die in het vooruitzicht gestelde gestage afbouw maar juist een toestemming voor versnelling en jaren extra gaswinning op een plek die gezien de ligging misschien wel het minst veilig is in heel Nederland. Indieners pleiten daarom voor een versnelde afbouw van de huidige gaswinning.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat huishoudens, de industrie en de elektriciteitsvoorziening in Nederland in grote mate afhankelijk zijn van aardgas. Er is nog niet genoeg duurzame energie, zoals zonne- en windenergie en groene waterstof, beschikbaar om aardgas te vervangen. Er is momenteel nog niet voldoende vloeibaar gas beschikbaar. Verder doorwinnen in gasveld Middelie is daarom nog nodig. De staatssecretaris stelt dat er wordt gestreefd om het gebruik van aardgas in Nederland af te bouwen. Indiener noemt een aantal voorbeelden van maatregelen die buiten het beleidsterrein van mijn ministerie liggen. Het al dan niet uitvoeren van deze maatregelen valt buiten de reikwijdte van dit winningsplan. De staatssecretaris stelt dat alleen wordt ingestemd met een winningsplan als de gaswinning veilig kan worden uitgevoerd. Versnelde afbouw van de huidige gaswinning kan leiden tot problemen op het gebied van leveringszekerheid, vergroot de afhankelijkheid van andere landen en heeft een grotere CO ₂ -uitstoot als gevolg door import uit het buitenland.
1e	0011 Onderbouwing ontbreekt voor 20 jaar doorwinnen	Zienswijze	Indiener stelt dat de onderbouwing ontbreekt voor het nog twintig jaar doorwinnen in dit veld. Als de energietransitie goed doorzet zal de gasbehoefte in Nederland eerder afnemen dan toenemen. Daarom is productieverhoging en langer doorwinnen in dit veld niet duidelijk. Waarom in 2023 al een vergunning moet worden afgegeven voor de komende twintig jaar is onduidelijk. Besluiten kunnen genomen worden op de criteria maximaal, rendabel en wenselijk. Wanneer een vergunning wordt afgegeven voor kortere duur, kan je tussentijds bepalen wat er wenselijk is.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat niet ingestemd wordt met een winning voor nog 20 jaar, er wordt ingestemd met een winning tot en met 2035. De staatssecretaris heeft de instemming ook beperkt in hoeveelheid omdat NAM in dit winningsplan afziet van extra putten, waardoor er van

			versnelling geen sprake is. De staatssecretaris merkt op dat er op basis van de adviezen van SodM en TNO sprake is van een planmatige winning.
1f	0016 Klimaatrapport	Zienswijze	Indiener stelt dat het laatste VN-klimaatrapport AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023 - IPCC duidelijk was en een dringende waarschuwing gaf om zo snel mogelijk te stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen. Alleen dan kan de opwarming van de aarde nog beperkt worden. De minister van Klimaat en Energie schreef ook in zijn Kamerbrief van 11 april 2023 dat het volgens het IPCC noodzakelijk is om de mondiale broeikasgasemissies vóór 2025 te laten pieken en al in 2030 tot een flinke reductie ten opzichte van het huidige uitstootniveau te komen om het temperatuurdoel in zicht te houden.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het rapport de urgentie benadrukt van de aanpak van klimaatverandering, zowel wat betreft de benodigde uitstootreductie als de aanpassing aan de gevolgen van de opwarming. De aanpak van de klimaatverandering leidt tot een afbouw van de gaswinning in Nederland. Deze afbouw moet echter in landelijk perspectief worden gezien. De totale gaswinning in Nederland neemt gestaag af, maar dat betekent ook dat de afbouw per veld kan verschillen. Bij sommige gasvelden zal de winning langer doorgaan.
1g	026, 030, 039, 048 Voorkeur voor LNG	Zienswijze	Indieners stellen dat Nederland nog gas nodig heeft. Er is een alternatief voor handen, in de vorm van LNG waarin al fors geïnvesteerd is en dat goed bruikbaar is. In dit verband oppert de Mijnraad om een onderzoeksrapport op te stellen over de CO ₂ -uitstoot van de voorgenomen gaswinning Middelie ten opzichte van geïmporteerd gas inclusief transport van LNG. Deze suggestie doet voorkomen om het op CO ₂ -basis aantoonbaar te maken dat de gaswinning Middelie prevaleert. In dit onderzoeksrapport wordt dan geen rekening gehouden met de onbekende factoren zoals meer bodemdaling, schade aan opstallen en niet te vergeten menselijk leed.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de huidige investering in de uitbreiding van de LNG-importcapaciteit is ingegeven om de afhankelijkheid van buitenlands (Russisch) gas in Noordwest-Europa af te bouwen. De Mijnraad heeft een rapport geadviseerd over de uitstoot van CO ₂ in het Middellieveld in vergelijking met de mate van uitstoot van CO ₂ , veroorzaakt door geïmporteerd gas, inclusief het transport daarvan uit andere landen. De Mijnraad stelt echter ook dat dit geen bindende voorwaarde kan zijn voor de goedkeuring van het winningsplan. De onderwerpen bodemdaling en schade worden elders in deze nota behandeld.
1h	031 Extra klimaat schade	Zienswijze	Indiener stelt dat extra klimaat schade ontstaat door het langer open houden en meer produceren van het gasveld. Het is ook onbegrijpelijk dat de overheid het aan de ene kant heeft over het versneld van het gas afgaan en versnelde afbouw van winning uit de kleine gasvelden en aan de andere kant dit gasveld langer wil openhouden.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat instemming met het winningsplan Middelie niet in strijd is met het beleid van gestage afbouw. Het afbouwen heeft betrekking op de aardgasvraag en de winning

			van aardgas in Nederland als geheel, waarbij de staatssecretaris de gaswinning uit de kleine velden voorlopig juist wil voortzetten. Gelet hierop bestaat geen grond voor het oordeel dat het instemmingsbesluit in strijd komt met het Rijksbeleid voor gaswinning.
1i	033 Geen scenario laag	Zienswijze	Indiener stelt dat in het winningsplan wordt uitgegaan van twee scenario's, midden en hoog. Onduidelijk is waarom er geen scenario laag mogelijk is.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM in het winningsplan naast de midden en hoog scenario's in paragraaf 3.5 ook het laag-scenario heeft opgenomen. Laag scenario is ook mogelijk, afhankelijk van de werking van de bestaande putten. Het kan goed zijn dat de gaswinning feitelijk conform het lage scenario verloopt. Het hoge scenario wordt echter aangevraagd en beoordeeld. De staatssecretaris stemt in het hoge scenario, maar zonder de extra putten en tot en met 2035 in plaats van 2039.
1j	035 Met welk scenario wordt ingestemd	Zienswijze	Indiener stelt dat uit het winningsplan niet duidelijk wordt voor welk scenario de staatssecretaris kiest en men weet daarmee niet waar men exact op kan reageren. Hierover ontvangt men graag duidelijkheid en de benodigde tijd om dan te reageren.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM meerder scenario's beschrijft. De staatssecretaris stelt dat de effecten van het hoge productiescenario in het winningsplan zijn beschreven. Op basis van de adviezen van SodM, TNO en Tcbb leidt dit niet tot onaanvaardbare effecten op de veiligheid van omwonenden. De kans op lichte constructieve schade aan gebouwen is klein. De staatssecretaris stemt echter niet in met het boren van nieuwe putten. NAM heeft naar aanleiding daarvan de productiescenario's naar beneden bijgesteld. Dit nieuwe productiescenario ligt ter inzage met het instemmingsbesluit en deze nota van antwoord. De staatssecretaris stemt in met het hoge productiescenario zonder extra putten en tot en met 2035.
1k	037 Past niet bij landelijke doelstellingen	Zienswijze	Indiener stelt dat, aangezien we er in Nederland naar streven minder fossiele brandstoffen te gebruiken en de uitstoot van CO ₂ te verminderen, waarbij de uitstoot in 2030 met 49% verminderd moet zijn, het ontwerpbesluit niet past bij de landelijke doelstellingen. Het beleid van de overheid is om de gasvelden in Groningen te sluiten en ook de kleinere gasvelden zoals Middelie, Rustenburg en Westbeemster. Dit terwijl in het ter inzage gelegde ontwerpbesluit, de staatssecretaris ervan uitgaat dat er nieuwe putten geboord mogen worden terwijl dit weinig concreet wordt gemaakt. Ook hebben onafhankelijk deskundige hier niet op geadviseerd. Het ontwerpbesluit staat daarmee haaks op het landelijk beleid en het gemeentelijk beleid en is onvoldoende gemotiveerd. Daarbij komt dat door een toename van gaswinnen de veiligheidsrisico's toenemen en eigenaren van de grond en opstallen een groot risico op schade lopen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat Nederland ernaar streeft minder fossiele brandstoffen te gebruiken en de uitstoot van CO ₂ te verminderen, waarbij de uitstoot in 2030 met 49% verminderd moet zijn. De staatssecretaris stelt vast dat NAM per brief kenbaar heeft gemaakt

			geen plannen te hebben om nieuwe putten te boren en het productiescenario daarom naar beneden heeft bijgesteld. De staatssecretaris stemt daarom in met het nieuwe productiescenario zonder de aanleg van nieuwe putten en tot en met 2035.
1l	037 Andere hoeveelheden in plan en besluit	Zienswijze	Indiener stelt dat in de aanvraag van de NAM kleinere hoeveelheden verspreid over een langere periode worden genoemd, dan de staatssecretaris opneemt in het ontwerpbesluit.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM meerder productiescenario's beschrijft in het winningsplan. De staatssecretaris constateert dat in het ontwerpbesluit geen hogere volumes worden genoemd dan in het winningsplan. De staatssecretaris stemt in met het hoge productiescenario waarbij geen nieuwe putten zijn voorzien.
1m	037 Gas winnen zonder besluit	Zienswijze	Indiener stelt dat er nog steeds gas wordt gewonnen zonder dat NAM het aangevraagde instemmingsbesluit heeft ontvangen. Ook blijkt de depletiecompressor eind 2021 al in bedrijf genomen te zijn. Dit maakt het mogelijk om sneller en meer gas te winnen. Indiener stelt dat in de aanvraag van NAM staat dat er grote onzekerheden zijn die verschillende impact op de voorspellingen hebben en dat de uiteindelijke bodemdaling niet te voorspellen is. Daarnaast wordt aangegeven dat er onzekerheden zijn voor wat betreft de impact van het aansluiten van de depletiecompressor en de putten bij het verhogen van de snelheid van het winnen van het gas.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM toestemming heeft gas te winnen uit velden rond Middelie. Met dit instemmingsbesluit wordt deze toestemming verlengd tot en met 2035. De omgevingsvergunning voor het plaatsen in gebruik hebben van de gascompressie-installatie (kenmerk: DGKE-WO / V-183) is op 25 september 2020 verleend. Dit betekent niet dat NAM (voorafgaand aan instemming met dit winningsplan) meer gas mocht winnen dan waarmee in het geldende instemmingsbesluit uit 2014 is ingestemd. De staatssecretaris meldt ten overvloede dat NAM per brief heeft aangegeven af te zien van de aanleg van nieuwe putten en de staatssecretaris daarom de productiescenario's naar beneden heeft bijgesteld. De staatssecretaris stelt vast dat er geen sprake is van het verhogen van de snelheid van het winnen van gas.
1n	043 Stopregeling	Zienswijze	Indiener stelt dat het onduidelijk is of er een stopregeling wordt gemaakt als de effecten naar de omgeving te groot zijn, dat de winning wordt stopgezet of wordt afgebouwd.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM een risicobeheersplan moet opstellen voor de gasvelden Middelie en Rustenburg. In het risicobeheersplan zegt NAM toe de productie van deze gasvelden te stoppen bij een bodemtrilling met een magnitude hoger dan 3,0. De staatssecretaris benadrukt dat de kans op een dergelijke beving zeer klein is.
1o	044	Zienswijze	Indiener stelt dat met verbeterde productiemethoden de productie te verhogen vanuit technische overwegingen fraai is. Dit komt tot uitdrukking in de adviezen van zowel TNO als het SodM. Deze

	Verhoging productie belangrijker dan effecten		lijken echter niets te maken te hebben met het kunnen voorkomen van bevingen en de gevolgen daarvan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de risico's als gevolg van de verbeterde productiemethoden voor de veiligheid beperkt zijn. De adviezen van TNO en SodM onderschrijven dit.
1p	044 Geen positieve adviezen in de regio	Zienswijze	Indiener stelt dat geen van de regionale adviezen die de staatssecretaris mocht ontvangen een positief geluid bevat dat betrekking heeft op een eventuele toename van de gasproductie.
		Antwoord	De staatssecretaris weet en heeft er begrip voor dat niet iedereen positief is over de besluiten zoals ze genomen zijn, zoals vaker het geval is bij projecten van nationaal belang met een ruimtelijke impact. De staatssecretaris benadrukt dat NAM afziet van de plannen voor nieuwe putten en de productiescenario's overeenkomstig heeft aangepast.
1q	045 IPCC rapport	Zienswijze	Indiener stelt dat het laatste IPCC-klimaatrapport heel duidelijk was en een dringende laatste waarschuwing gaf om zo snel mogelijk te stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen. Alleen dan kan de opwarming van de aarde nog beperkt worden.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het afbouwen van het gebruik van fossiele brandstoffen essentieel is om de opwarming van de aarde te beperken. Stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen kan echter niet op de een op de andere dag. Fossiele brandstoffen als aardgas spelen nog een belangrijke rol in de Nederlandse energiehuishouding.
1r	045 Doelstelling pieken broeikasgassen voor 2030	Zienswijze	Indiener stelt dat de Minister voor Klimaat in zijn brief van 11 april 2023 schreef dat het volgens het IPCC noodzakelijk is om de mondiale broeikasgasemissies vóór 2025 te laten pieken en al in 2030 tot een flinke reductie ten opzichte van het huidige uitstootniveau te komen om het temperatuurdoel in zicht te houden.
		Antwoord	De staatssecretaris onderschrijft de aangehaalde brief van de minister voor Klimaat en Energie. Echter deze brief heeft betrekking op de wereldwijde klimaatverandering. Dit betekent dat de winning uit sommige gasvelden langer kunnen worden voortgezet, maar voor het totaal van de gasvelden in Nederland is er sprake van een gestage afbouw.
1s	051 Gaswinning heeft altijd risico's	Zienswijze	Indiener stelt dat de staatssecretaris heeft onderkend dat gaswinning altijd risico's meebrengt. Mensen zijn daarover terecht bezorgd. Vertrouwen in een goede schade- afhandeling is er niet, mede gezien de ervaring in Groningen. Import van gas in Nederland is mogelijk duurder. Maar dat is volgens indiener geen rechtvaardiging voor de verhoging van de productie en ondersteunt de energietransitie niet.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat gaswinning risico's kent, voor de gaswinning rond Middelie geldt dat deze risico's klein zijn. De staatssecretaris begrijpt dat mensen zich desondanks zorgen maken,

			zoals het geval is bij veel grote projecten. De staatssecretaris vindt het belangrijk om dit gesprek met de NAM en omwonenden aan te gaan, maar een gevoel van onrust is geen grond waarop de staatssecretaris zijn instemming op grond van de Mijnbouwwet kan weigeren. Voor de schade-afhandeling verwijst de staatssecretaris naar onderdeel 4 van deze nota. Dat import van gas duurder is dan winnen uit eigen land is geen overweging om in te stemmen. Dat import van gas onze afhankelijkheid van andere landen vergroot en risico's ten behoeve van de leveringszekerheid met zich mee brengt is dat wel.
1t	053 Intensivering Middelie in relatie tot afbouw Groningen	Zienswijze	Indiener stelt dat terwijl in Groningen de gaswinning wordt gestaakt door de enorme problemen die door de gaswinning zijn ontstaan, wordt er op een andere plek geïntensiveerd. En intensivering in de hoeveelheid gas die zal worden gewonnen en de snelheid waarmee dit zal gaan gebeuren. Indiener stelt dat ondanks de intensivering er sprake is van een relatief kleinere hoeveelheid vergeleken met de winning in Groningen. Maar ook maar een klein beetje van de problemen waar Groningen mee te maken heeft is iets waar men niet op zitten te wachten.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de gaswinning uit het Groningen veld zo snel mogelijk naar nul gaat. Het stoppen van de gaswinning zorgt ervoor dat de belangrijkste oorzaak verdwijnt van de bodemtrillingen aldaar. Het risico van bodemtrillingen uit de velden rond Middelie is vele malen kleiner dan die uit het Groningenveld, waardoor deze niet met elkaar vergelijkbaar zijn. Het stoppen met de gaswinning in Groningen staat geheel los van het instemmen met het winningsplan Middelie.
		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de zienswijzen geven geen directe aanleiding om het ontwerpbesluit te wijzigen. Wel heeft de staatssecretaris naar aanleiding van het gewijzigde productiescenario van NAM als gevolg van het weglaten van extra putten, het maximale productievolume lager vastgesteld in het definitieve instemmingsbesluit.

2			<i>Bodemdaling</i>
2a	021, 029, 030, 054, 059, 060, 064 Input parameters bodemdalingsprognose	Zienswijze	Indieners stellen dat het winningsplan en het ontwerp-instemmingsbesluit een onduidelijk beeld geven van de bodemdaling. In tabel 11-2 uit het winningsplan blijkt dat de input parameters die zijn gebruikt voor de bodemdalingsprognose gebaseerd zijn op het midden productie scenario. Aangezien het ontwerp-instemmingsbesluit ook het hoog productie scenario mogelijk maakt, is het belangrijk om de effecten daarvan op de bodemdaling in kaart te brengen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat in tabel 11-2 enkel de drukkaling van het midden-scenario is genoemd. Echter uit tabel 11-1 blijkt dat NAM voor alle drie productiescenario's de bodemdaling heeft berekend. TNO onderschrijft dit in haar advies, waarin TNO stelt dat NAM de nog te verwachten bodemdaling voor de huidige aanvraag in het diepste punt van de bodemdalingssom heeft gemodelleert op maximaal 4 centimeter in het hoge (onzekere) productiescenario.
2b	021, 029, 030, 054, 059, 060 Bodemdalingscijfers onduidelijk	Zienswijze	Indieners stellen dat het winningsplan Middelie 2005 een bodemdaling vermeldt van minder dan 4 cm over de periode 1975 tot 1992. De te verwachten bodemdaling is geschat op minder dan 2 cm. De onzekerheid in de te verwachten bodemdaling is 20%. Winningsplan Middelie 2014 schat de bodemdaling tot 2024 op 6 cm, met een afwijkingspercentage van 25 %. In het winningsplan 2023 staan geen bodemdalingscijfers over de periode 1975 tot 1992. Bij figuur 7-3 staat een bodemdaling van minder dan 2 cm (2007-2017) en bij figuur 7-5 een bodemdaling van 4 cm (2020-2050). Figuur 7-8 correspondeert niet met de tekst maar voorspelt een maximale bodemdaling van 2007 tot 2050 van 4 cm, terwijl op pagina 4 een totale bodemdaling vanaf 1975 tot 2050 geschat is op 8 cm, waarvan 4 cm vanaf 2021. Een afwijkingspercentage is niet vermeld. De cijfers en omschrijvingen in winningsplan 2023 schetsen een onduidelijk beeld van de bodemdaling.
		Antwoord	De staatssecretaris kan zich voorstellen dat de genoemde getallen tot onduidelijkheid leiden. De staatssecretaris stelt vast dat vanaf 1975 tot 1992 al productie heeft plaatsgevonden uit het Middelie gasveld. NAM schat de bodemdaling voor deze periode op maximaal 2 cm. De gemeten bodemdaling sinds herstart van de productie in 2007 is volgens NAM beperkt, minder dan 2 cm in het diepste punt. TNO komt, net als NAM, uit op een voorspelde nog te verwachten bodemdaling van maximaal 4 centimeter in het diepste punt voor het hoge productiescenario, hetgeen inclusief de al gerealiseerde bodemdaling zou uitkomen op een maximaal te verwachten bodemdaling van minder dan 8 centimeter.
2c	021, 029, 030, 054, 059, 060 Meetregister en analyse	Zienswijze	Indieners stellen dat er onvoldoende inzicht is in de opgetreden bodemdaling conform het meetplan Noord-Holland. Dat meetplan wordt jaarlijks ter instemming gestuurd aan SodM met een analyse van de meetgegevens. Inwoners, bedrijven en belanghebbenden hebben geen inzicht in dat meetplan en de analyse. Het is essentieel dat deze gegevens openbaar en publieksvriendelijk zijn.

		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het meetplan Noord-Holland en het meetregister openbaar zijn en zijn in te zien via www.nlog.nl/meetplan-noord-holland en www.nlog.nl/noord-holland . De periodieke analyse wordt oor SodM beoordeeld.
2d	015, 017, 018, 030, 037 042, Snelle bodemdaling	Zienswijze	Indieners stellen dat NAM meer en tevens sneller gas gaat winnen waardoor versnelling van de bodemdaling in gang gezet wordt. Het is niet gemotiveerd of deze versnelling voor bodemdaling logaritmisch of geleidelijk gaat. Bovendien worden de effecten van de bodemdaling niet inzichtelijk gemaakt.
		Antwoord	Bodemdaling door gaswinning vindt gelijkmatig plaats. Het aardgas bevindt zich rond Middelie in een zandsteenlaag op 2 tot 3 kilometer diepte. Door het winnen van het gas neemt de druk in deze zandsteenlaag af. Daardoor wordt deze zandsteenlaag ineengedrukt door het gewicht van de bovenliggende lagen. Doordat de bovenliggende lagen meebewegen daalt de bodem aan de oppervlakte. De bodemdaling heeft de vorm van een platte schotel met een groot oppervlak. Hoeveel de bodem daalt, is afhankelijk van de hardheid en dikte van de zandsteenlaag, en van de drukdaling door de gaswinning. De staatssecretaris stelt dat uit het winningsplan volgt dat de NAM tot en met 2020 in totaal 7.221 miljoen Nm ³ gas heeft gewonnen sinds 1975. De beschreven winning in de periode 2021 tot en met 2035 bedraagt 4.364 miljoen Nm ³ gas (conform bijgestelde productiescenario zonder extra putten). Doordat er met minder volume wordt ingestemd zal ook de bodemdaling minder worden dan in het winningsplan is beschreven.
2e	040, 041, 065 Al merkbare bodemdaling	Zienswijze	Indieners stellen dat men in Middelie al een versnelde bodemdaling merkt. Afgelopen 4 jaren zijn er meters grond van het terrein verdwenen. De bodemdaling wordt ernstig versneld door de gaswinning. Indieners stellen dat er de komende 10 jaar meer gas gewonnen wordt dan de afgelopen 40 jaar. Verder maken indieners zich nu al ernstig zorgen over bodemdaling.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat de gaswinning in Middelie tot op heden minder dan 4 cm bodemdaling in het diepte punt veroorzaakt heeft. De bodemdalingsschotel heeft de vorm van een platte schotel met een groot oppervlak. Aan de randen van de bodemdalingsschotel is de bodemdaling nul. Het betreft een bodemdaling van 0 tot 4 cm over een afstand van ca. 2,5 km. Dit betekent een bodemdaling van 1,6 mm per 100 meter. De bodemdaling door gaswinning komt zo geleidelijk tot stand dat dit niet merkbaar is aan de bovengrond in tegenstelling tot inklinking van de bovenste grondlagen door droogte of andere oorzaken, die sneller en onregelmatiger tot stand kan komen.
2f	041, 065 Nog meer bodemdaling	Zienswijze	Indieners stellen dat in 2020 door de gaswinning op plekken in Westbeemster, Noordbeemster, Middenbeemster en Zuidoostbeemster al een bodemdaling tot ongeveer van 2 cm heeft plaatsgevonden. Uit de tekst valt op te maken dat de totale bodemdaling in 2050 inclusief de reeds uitgevoerde winning, ingeschat wordt op maximaal 8 cm. Dit betekent nog een daling van 6 cm. Met de eerder genoemde onzekerheid van metingen en schattingen kan dat nog meer zijn.

		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat vanaf 1975 tot 1992 al productie heeft plaatsgevonden uit het Middelie gasveld. NAM schat de bodemdaling voor deze periode op maximaal 2 cm. De gemeten bodemdaling sinds herstart van de productie in 2007 is volgens NAM beperkt, minder dan 2 cm in het diepste punt. TNO komt, net als NAM, uit op een op een maximaal te verwachten bodemdaling van minder dan 8 centimeter. Dit betekent een toekomstige maximale daling van 4 cm. Mocht uit metingen blijken dat deze berekening niet klopt, dan moet een gewijzigd winningsplan worden ingediend met een nieuwe prognose.
2g	041 Grote onzekerheid	Zienswijze	Indiener stelt te betwijfelen dat de te verwachten totale samengestelde bodemdaling maximaal 8 cm is door gaswinning in het gebied, gezien de grote onzekerheid van de metingen en schattingen.
		Antwoord	De staatssecretaris heeft TNO gevraagd de bodemdaling door gaswinning in Middelie te berekenen. TNO komt, net als NAM, uit op een voorspelde nog te verwachten bodemdaling van maximaal 4 centimeter in het diepste punt voor het hoge productiescenario. Inclusief de al gerealiseerde bodemdaling zou dit uitkomen op een maximaal te verwachten bodemdaling van minder dan 8 centimeter. Omdat het hoge productiescenario naar beneden is bijgesteld door NAM omdat van extra putten wordt afgezien, zal de bodemdaling iets minder zijn dan 8 centimeter. De door NAM gekozen modelparameterwaardes, inclusief de bijbehorende onzekerheden, zijn in overeenstemming met de waardes die gelden voor velden met een vergelijkbare geologie. Daarnaast is de aanname van drukdaling in de laterale watervoerende laag ruim ingeschat, wat resulteert in een hogere gemodelleerde bodemdaling. De staatssecretaris kan zich op basis van het advies van TNO vinden in deze voorzichtige benadering.
2h	037, 041, 065, 055 Betere metingen	Zienswijze	Indieners stellen dat verdere gaswinning in het gasveld Middelie onherroepelijk leidt tot extra bodemdaling. Indiener stelt dat de staatssecretaris betere metingen van bodemdalingen op de verschillende locaties moet organiseren, met betere voorspellingen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat zowel de bodemdaling als de bodemtrillingen zijn berekend, gecontroleerd en beoordeeld. De staatssecretaris benadrukt dat daaruit blijkt dat de gaswinning veilig kan worden voorgezet. De staatssecretaris stelt vast dat de bodemdalingsmetingen worden uitgevoerd conform het meetplan Noord-Holland. Indien blijkt dat de metingen niet overeenkomen met de voorspelling en die voorspelling moet worden aangepast, zal een nieuw winningsplan moeten worden ingediend dat opnieuw beoordeeld wordt.
		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de zienswijzen geven geen aanleiding om het ontwerpbesluit met het winningsplan voor de Gaswinning Middelie te wijzigen.

3			<i>Bodemtrilling</i>
3a	021, 029, 030, 041, 054, 059, 060, 064, 065 Percentuele kans op een bodemtrilling	Zienswijze	Indieners stellen dat het winningsplan en het ontwerp-instemmingsbesluit een indicatie geven van de eventuele bodemtrillingen die mogelijk zijn op basis van de beoogde gaswinning. De documenten bevatten echter geen duidelijke beschrijving van wat de percentuele kans per sterkte van bodemtrilling is. Het blijft zo onduidelijk of er meer kans is op zwakke of juist op iets sterkere bodemtrillingen. Wellicht is een dergelijke precieze inschatting niet mogelijk op basis van beschikbare gegevens, maar het wordt in het ontwerp-instemmingsbesluit niet duidelijk of dat het geval is.
		Antwoord	De kans op trillen en daarmee de risico's voor omwonenden, gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan worden met een risicobeoordeling afgewogen tegen het belang van de gaswinning voor Nederland. In het winningsplan wordt een kans op een trilling vastgesteld op grond van de DHAS methode en wordt de maximale magnitude van een trilling berekend. Het winningsplan is op verzoek van SodM getoetst door TNO op de kans op bodemtrillingen door gaswinning, waarbij aan de hand van eigenschappen van een gasveld uitspraken worden gedaan over de kans dat er door gaswinning uit een bepaald gasveld trillingen zullen optreden. Gasvelden die, wat de bovengenoemde kenmerken betreft, lijken op de gasvelden die reeds getrild hebben, krijgen een kans op een bodemtrilling toegekend. Gasvelden die geen gelijkenis vertonen met de velden die al getrild hebben krijgen een verwaarloosbare kans toegekend. TNO vergelijkt de resultaten met de resultaten die NAM in het winningsplan heeft neergelegd. Deze analyse is toegepast op de gasvoorkomens Middelie, Westbeemster en Rotliegend die in het winningsplan zijn opgenomen. Het veld Middelie-Rotliegend is in het verleden seismisch actief geweest. De velden Rustenburg en Westbeemster hebben een kans op een beving. Het veld Middelie Zechstein heeft een verwaarloosbare kans op een beving. Deze kansen zeggen niets over de kracht van de trilling aan de oppervlakte. De kracht van de trilling is afhankelijk van een aantal omstandigheden. Een trilling die op 3 km diepte ontstaat moet een langere weg door de ondergrond naar het oppervlak afleggen dan een trilling die op 2 km diepte ontstaat. De kracht neemt af naar gelang de afstand groter is. Ook de grondlagen zijn van belang. Een stijve ondergrond, zoals in de ondergrond van de duinen voorkomen, geven meer weerstand aan de opstuwende kracht van een trilling waardoor de trilling aan het oppervlak is afgezwakt. Een trilling onder een slappe ondergrond, zoals rond Middelie, heeft minder weerstand en die trilling zal aan de oppervlakte krachtiger voelbaar zijn. Zo zijn er meer omstandigheden die van invloed zijn op de kracht van een trilling die het oppervlak heeft bereikt. De kans op een bodemtrilling staat dan ook in geen enkele relatie met de kracht van een trilling.

			Voor het veld Middelie-Rotliegend geldt een maximale magnitude (Mmax) van 3,8. Voor het veld Rustenburg-Rotliegend geldt een Mmax van 3,3, voor Westbeemster 3,4 en voor Rustenburg Zechstein 2,7. De kans op een trilling met een magnitude van de Mmax is echter zeer klein omdat deze Mmax wordt berekend op basis van het worst case scenario. De kans op een beving van een bepaalde magnitude is niet te geven. De actualisatie van de DHAIS laat zien dat de in het verleden gehanteerde kans-klassen (hoge kans van 42% op beven en lage kans van 19% op beven) statistisch niet meer van elkaar te onderscheiden zijn. Daarom zijn deze twee kans-klassen samengevoegd tot één nieuwe categorie, getiteld "kans op beven". De kans op beven voor deze categorie bedraagt 26%. Gasvelden waar zich geen beving heeft voorgedaan worden daarom nu ingedeeld in de groep met een "verwaarloosbare kans" op beven of in de groep met een "kans op beven".
3b	021, 029, 030, 054, 059, 060, 064 Opslingereffect	zienswijze	Indieners stellen dat in het ontwerp-instemmingsbesluit onduidelijk is wat de impact is van het opslingereffect en het aantal breuklijnen rondom Middelie op eventuele schade aan gebouwen en waterstaatkundige objecten.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat in de SRA de slapheid van de ondiepe grondsoorten en het daaraan verbonden opslingerende effect in kaart is gebracht. De geanalyseerde gasvelden zijn op de kaart geprojecteerd en het percentage slappe grond boven het veld is geanalyseerd. Op basis van de bepaalde percentages is de factor opslingereffect geclassificeerd. De velden rond Middelie bestaan voor meer dan 60% uit slappe grond ($V_{s,30} \leq 200$ m/s) of meer dan 30% van de grondsoort die extra gevoelig zijn voor amplificatie, zoals veenlagen dikker dan 3 meter en slappe veenlagen met een dikte van 1 tot 3 meter gelegen op een stijve ondergrond. Het opslingerend effect en de breukdichtheid van het reservoir zijn factoren die meegewogen worden in de seismisch risicoanalyse.
3c	001 Trillingen door zwaar verkeer	Zienswijze	Indiener stelt dat de gasvelden Rustenburg en Westbeemster statistisch gezien een grotere kans hebben op bodemtrillingen. In Westbeemster komt heel veel zwaar verkeer voorbij. Het gaat om landbouwvoertuigen die steeds groter worden, zware tractoren en melkvrachtwagens. Dit geeft naast veel geluidsoverlast ook trillingen. Dus aan extra trillingen heeft men absoluut geen behoefte.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat gasvelden Rustenburg en Westbeemster gelijkenis vertonen met gasvelden waar in het verleden een beving heeft plaatsgevonden. Trillingen zijn zodoende niet uit te sluiten. Dit zegt enkel iets over dat er een beving kan voorkomen, maar niets over het percentage of de omvang van een eventuele beving. Een beving met een kracht van de Mmax is zeer klein.
3d	026, 030, 037, 048	Zienswijze	Indieners stellen dat de problematiek van mijnbouw in Nederland, of het nu gaat over gaswinning, zoutwinning of in het verleden gedolven kolen waar recent na 50 jaar nog melding is gemaakt van bodembeweging, desastreus is voor bewoners en bedrijven. Ondanks de parate

	Onvoldoende kennis binnen ministerie		kennis van de NAM, TNO, SodM en het ministerie blijkt deze kennis onvoldoende te zijn. De gedragingen van moeder aarde als gevolg van mijnbouw zijn niet te voorspellen. Deze adviezen die in het winningsplan worden beschreven, zijn niet correct onderbouwd en duiden op verwachtingen, niet op feiten en de realiteit van nu. Er worden wel diverse meetmethodes voorgesteld of ingezet om de bodemgedragingen te kunnen meten, echter bij calamiteiten is het kalf inmiddels verdronken en hebben de bewoners en bedrijven het nakijken.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de kennis binnen het ministerie, maar ook van NAM, TNO en SodM over de effecten van gaswinning uit kleine velden voldoende is. De staatssecretaris heeft hierbij geleerd van de ervaringen bij andere gaswinning in Nederland. De staatssecretaris benadrukt dat kleine gasvelden waarvan op grond van de DHAS een verwaarloosbaar risico berekend is nooit gebeefd hebben en er nog nooit in kleine gasvelden een zwaardere beving heeft plaatsgevonden dan de berekende Mmax. Dit onderschrijft de juistheid van de methode en de methode wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld, zoals recent in 2021. Met metingen voorkomt men geen bevingen, maar door te handelen volgens een vastgesteld risicobeheersplan worden de effecten hiervan wel beheerst. SodM ziet toe op de naleving van dit plan.
3e	005, 032, 037, 026, 030, 039, 043, 044, 048, 052 Eerdere bevingen	Zienswijze	Indieners stellen dat in 2018 de bodem trilde in Warder en eerder in Kwadijk. Deze beving werd geregistreerd met een kracht van 2,5 en werd volgens het KNMI veroorzaakt door de gaswinning. Tijdens de bewonersbijeenkomst in Noordbeemster heeft een woordvoerder van de NAM toegezegd dat de winning wordt stopgezet indien er schade ontstaat én indien er een beving met een kracht hoger dan 3,0 optreedt. Indiener stelt dat men daar niet op moet gaan wachten, want door de verhoging van de winning is er een grotere kans dat zo'n beving er gaat komen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat er twee eerdere trilling van het Middelie-Rotliegend veld hebben plaatsgevonden in 1998 en 2018. De staatssecretaris realiseert zich dat het zeer naar is om een of meer trillingen mee te maken en ook om schade daarvan te ondervinden. Zoals uit het winningsplan blijkt (en uit de trillingen in 1998 en 2018 is gebleken) kunnen trillingen niet worden uitgesloten. Dit geeft echter geen wettelijke grond om de gaswinning te weigeren.
3f	035, 037 Meer bevingen door sneller winnen	Zienswijze	Indieners stellen dat het versneld winnen van relatief kleine gasvelden zoals in het plan Middelie extra risico's geeft. Bij eerdere winning uit dit veld, zelfs toen er nog geen sprake was van versnelde winning hebben zich aardbevingen voorgedaan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de snelheid van winnen uit kleine gasvelden niet in verband staat met de grootte van de risico's waarop een (geactualiseerd) winningsplan wordt beoordeeld. Voor de velden rond Middelie is de maximale sterkte van een mogelijke aardbeving en de kans op een beving, voldoende beschreven en door de adviseurs van de staatssecretaris beoordeeld en akkoord bevonden.

			Voor het veel grotere Groningenveld, dat zich kenmerkt door veel meer breuklijnen, geldt wel dat versnelde winning mogelijk tot meer bodemtrilling kan leiden. Echter, bij kleine velden als Middelie zijn op basis van de ligging en kenmerken ervan (minder breuklijnen) geen extra effecten te verwachten.
3g	037 Breukvlakken niet duidelijk	Zienswijze	Indiener stelt dat in het rapport van de NAM staat dat het gebied Cat. II Middelie Zechstein een hogere kans op beven heeft. De breukvlakken worden aangegeven in een overzicht, echter geeft dit geen duidelijke indicatie welk gebied dit specifiek is. Indiener stelt dat de staatssecretaris inwoners in dit gebied en wonend op en bij de breuklijnen actief moet informeren over de veiligheidsrisico's en handelswijze in geval van een beving.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat TNO de inputparameters voor de verschillende stappen van de risicoanalyse heeft gecontroleerd en instemt met de verkregen resultaten van NAM. De staatssecretaris stelt vast dat NAM in de seismisch risicoanalyse rekening gehouden heeft met de breuklijnen in de omgeving, zo blijkt uit Bijlage C van het winningsplan Middelie. Het merendeel van de breuken in de ondergrond is niet gevaarlijk. Geologische observaties tonen aan dat de meeste breuken al miljoenen jaren niet meer actief zijn. De staatssecretaris schrijft in het besluit voor dat NAM in een risicobeheersplan de handelswijze in geval van een beving beschrijft.
3h	037 Samenhang risico's geothermie	Zienswijze	Indiener stelt dat uit het besluit blijkt dat diverse partijen, zoals 3 geometrische projecten van Yeager Energy, HCV en SVP bronnen, allemaal werkzaamheden verrichten in de grond en er niet een integraal advies wordt gegeven wat dit feitelijk gaat betekenen voor de bodemdaling en grondtrillingen en welke risico's en hinder dit zal geven voor de bewoners. Kijkend naar de activiteiten van de partijen die bezig zijn in de bodem en met het grondwater is het van belang helder te hebben welke invloed deze afzonderlijke activiteiten op elkaar hebben en wat de verwachting is voor cumulatie van de bodemdaling. Dit vanwege de veiligheidsrisico's die dit met zich meebrengt en de grotere kans op schade aan land en opstallen. Vanwege de betrokkenheid van deze partijen vraagt dit om integrale coördinatie op een vastgestelde visie. Hiervoor dient beleid, inclusief veiligheids- en compensatiemaatregelen, opgesteld te worden.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de gaswinning in Middelie plaatsvindt in andere lagen in de ondergrond dan waar de geothermie plaatsvindt. De Krijtlagen waaruit in potentie aardwarmte kan worden gewonnen liggen dieper dan het gasveld. Tussen het gasveld en de potentiële aardwarmte-laag zit een aantal niet doorlaatbare gesteentelagen die het gas gescheiden houden van de aardwarmte. De gaswinning beïnvloedt dus niet het geothermiepoteentieel. Gezien de adviezen van TNO, SodM en de Mijraad is er geen aanleiding om te veronderstellen dat voortzetting van de gaswinning de toekomstige mogelijkheden voor geothermie belemmert. Wel is het van belang dat bij het plaatsen van geothermische putten wordt vermeden om door de gashoudende lagen heen te boren. De staatssecretaris betreft dit in de beoordeling van toekomstige vergunningaanvragen voor de geothermie.

3i	041, 065 Monitoring vrijblijvend	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris een actieve en minder vrijblijvende monitoring van de kans op aardbevingen moet organiseren. Maak duidelijk wanneer wat leidt tot verminderen van of het stoppen met de gaswinning.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat NAM een risicobeheersplan moet opstellen en opvolgen waarin NAM onder meer beschrijft in welke situatie NAM winning uit de gasvelden vermindert dan wel beëindigt. NAM geeft in het bestaande seismisch risicobeheersplan voor kleine velden aan de winning te beëindigen bij een beving met een magnitude van meer dan 3,0. Dit risicobeheersplan is te vinden op de NAM-website. Seismisch risico voor "kleine velden", Onshore velden, exclusief het Groningen gasveld en ondergrondse gasopslagen Norg en Grijskerk - Achtergronden, Risicoduiding, Seismisch Risicobeheersplan - NAM Rapport: EP201712203519, oktober 2023.
3j	044 Gevolgen bodemtrilling onduidelijk	Zienswijze	Indiener stelt dat in de eindbeoordeling duidelijk wordt gesteld dat er bodemtrillingen kunnen optreden. Over mogelijke gevolgen wordt ook hier niets gezegd. Het realiseren van een geavanceerd monitoringsnetwerk mag vanuit technisch opzicht indrukwekkend zijn, het vermindert de kans op geïnduceerde bevingen niet.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat naast de kans op bodemtrillingen ook in het besluit is beschreven wat het risico is op schade. In onderdeel 4 van deze nota gaat de staatssecretaris hier nader op in.
3k	044 Vergelijking Groningen	Zienswijze	Indiener stelt dat het risico op bodemtrillingen klein geacht wordt. Ook al is de kans hierop misschien klein: een kleine kans is wel een reële kans. De gevolgen hiervan als deze optreden kunnen enorm zijn. Een aanzienlijke verhoging van het productievolume in Groningen en de gevolgen hiervan bij Huizinge en omgeving, hebben dit duidelijk aangetoond.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat de gaswinning in Groningen van een geheel andere orde en dimensie is. Het is vooral de omvang van het veld dat wezenlijk anders is. Het risico van bevingen voor de gasvelden rond Middelie is veel kleiner. De daling van de druk in de reservoirs is een factor die het seismisch risico doet toenemen. Een factor die ook veel invloed heeft is de omvang van het veld, zowel in grootte, als de dikte van de gashoudende lagen. Het Groningen-gasveld is het grootste gasveld van West Europa, de gasvelden bij Middelie zijn kleine gasvelden. De gasvelden rond Middelie hebben een omvang van zo'n 13 miljard m ³ en de dikte is maximaal 140 meter, terwijl het Groningen-gasveld een omvang heeft van 2900 miljard m ³ en een dikte tot 300 meter.
3l	041, 065 Geen berekening van veiligheid	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris stelt dat het belang van de veiligheid voor omwonenden niet in het geding zou zijn door de kans op bodemtrillingen. Indiener betwijfelt dat omdat er geen berekening of voorspelling aan ten grondslag ligt.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat NAM de risico's als gevolg van bodemtrillingen heeft berekend in de Seismische Risicoanalyse. De staatssecretaris stelt op basis van het advies van TNO vast dat NAM deze analyse correct volgens de geldende leidraad heeft uitgevoerd.

		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de zienswijzen geven geen aanleiding om het ontwerpbesluit met het winningsplan voor de Gaswinning Middelie te wijzigen.
--	--	------------------	--

4			<i>Schade door bodembeweging</i>
4a	027, 034 Negatieve effecten op de woon- en leefomgeving	Zienswijze	Indieners stellen dat uit de stukken blijkt dat als gevolg van de gaswinning er significante bodemdaling optreedt en er een kans op bevingen en schade aan bouwwerken is. Op pagina 16 van het ontwerp-instemmingsbesluit schrijft de staatssecretaris dat de verwachte bodemdaling gering is en dat dit naar verwachting niet tot schade aan bebouwing leidt. Op pagina 17 schrijft de staatssecretaris echter dat er een kans is op lichte, niet constructieve schade aan gebouwen of infrastructuurle werken of de functionaliteit daarvan ten gevolge van gaswinning binnen het gebied van het gasveld uit het winningsplan. Dit is tegenstrijdig. Wat eventuele schade betreft, merkt de staatssecretaris op dat de NAM op grond van artikel 6:177 van het BW verplicht is om de schade te vergoeden. Met Groningen in het achterhoofd, verloopt de schadeafhandeling, ondanks de verbeteringen die zijn doorgevoerd, erg moeizaam. Bovendien wordt de omgeving geconfronteerd met de negatieve gevolgen van de gaswinning, terwijl er geen baten zijn voor het gebied waar de winning plaatsvindt. De gemeente Purmerend zou graag zien dat dit onderwerp in het definitieve besluit wordt betrokken.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat de tekst niet tegenstrijdig is. De bodemdaling als gevolg van de gaswinning Middelie leidt niet tot schade aan bebouwing, lichte constructieve schade als gevolg van een bodemtrilling is echter niet uit te sluiten. De staatssecretaris stelt dat het aan NAM is om te bepalen op welke wijze bij te dragen aan een evenwichtiger verdeling van lusten en lasten in de omgeving van een mijnbouwlocatie. In de 'Gedragscode gaswinning kleine velden' van NOGEPA wordt onder andere aangegeven hoe operators, waaronder NAM, bijdragen aan een evenwichtiger verdeling van lusten en lasten in de omgeving van een mijnbouwlocatie. De staatssecretaris gaat er vanuit dat de NAM ook bij deze gaswinning deze afspraken nakomt. De NAM ondersteunt in de regio Middelie lokale initiatieven op bijvoorbeeld het gebied van duurzaamheid en leefbaarheid.
4b	001, 002, 031, 034, 027, 041, 055, 065, 067 Mogelijke gevolgen voor beschermde status UNESCO Werelderfgoed Droogmakerij de Beemster	Zienswijze	De gemeente Purmerend stelt dat de staatssecretaris te summier ingaat op de gevolgen van de gaswinning op het UNESCO Werelderfgoed Droogmakerij de Beemster en UNESCO Werelderfgoed De Stelling van Amsterdam. De staatssecretaris stelt dat hier geen extra maatregelen genomen hoeven te worden. Alle bouwkundige ingrepen die nodig zijn voor uitbreiding van de activiteiten, evenals de potentiële risico's, moeten bekeken worden op de impact hiervan op de UNESCO status. Uit de stukken blijkt niet dat de staatssecretaris hieraan heeft getoetst. De gemeente Purmerend stelt dat een onderbouwing ontbreekt.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat in de risicobeoordeling van het winningsplan Middelie de bestaande winning uit de velden rond Middelie is meegenomen. De ligging van het UNESCO Werelderfgoed

			Droogmakerij de Beemster en UNESCO Werelderfgoed De Stelling van Amsterdam, binnen de 5 km contour rondom de gasvelden rond Middelie, staat gezien de geringe kans op schade, instemming met het winningsplan niet in de weg. Dat neemt niet weg dat er een kans op schade is in dit gevoelige gebied. Omdat er eerder bevingen hebben plaatsgevonden en een nieuwe beving niet valt uit te sluiten, zodat de gebouwen in het UNESCO-gebied een kans op lichte constructie schade hebben, neemt de staatssecretaris een bouwkundige opname (ook wel nulmeting) van een representatieve selectie van bouwwerken in de UNESCO-gebieden op als voorschrift in het instemmingsbesluit. De staatssecretaris stelt in het algemeen dat het uitvoeren van een bouwkundige opname bij een klein deel van de gebouwen in een effectgebied slechts een zeer beperkte waarde heeft. Echter vanwege de (geringe) kans op lichte constructieve schade in een gevoelig gebied stelt de staatssecretaris dat een bouwkundige opname van een representatieve selectie van bouwwerken in deze UNESCO-gebieden nut kan hebben. De staatssecretaris acht bouwkundige opnamen van alle bouwwerken in het gebied niet nuttig. Als er schade is, wordt er altijd een nadere beoordeling gedaan, omdat alleen een bouwkundige opname niet de oorzaak van schade aantoont. De staatssecretaris is van mening dat een bouwkundige opname bij een klein deel van de gebouwen in het effectgebied een algemeen beeld kan geven van schades in het effectgebied als zich een beving heeft voorgedaan.
4c	027, 033, 061 cultuurhistorisch erfgoed	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris meer aandacht moet besteden aan het cultuurhistorisch erfgoed in en nabij het gaswinningsgebied. Bodemdaling in een omgeving waar zich rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenten en andere cultuurhistorische waardevolle objecten bevinden vormt een risico voor deze bouwwerken. Niet uitgesloten kan worden dat bodemdaling als gevolg van gaswinning een extra risico vormt omdat dit erfgoed in een tijd is gerealiseerd waarin andere bouwkundige en constructieve eisen werden gesteld aan een bouwwerk.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat hij aandacht heeft voor cultuurhistorisch erfgoed. De bodemdaling, die direct door gaswinning aan de oppervlakte ontstaat, ter plaatse van de aanwezige infrastructuur en gebouwen is zo gelijkmatig dat de zettingsverschillen en horizontale rek ver onder de grenswaarden blijven. Boven deze grenswaarden kan de bodemdaling tot schade aan infrastructuur en gebouwen leiden. TU Delft stelt in haar rapport "Onderzoek naar de oorzaken van bouwkundige schade in Groningen" het falsificatiecriterium voor gebouwvervormingen vast: een horizontale rek van 0,2 ‰ en een hoekvervorming van 0,4 ‰. Als gevolg van de bodemdaling door gaswinning bij Middelie zijn de maximale, van de bodem naar het gebouw overgedragen, horizontale rek en de maximale hoekvervorming hier dusdanig laag dat schade als gevolg van bodemdaling is uitgesloten, ook bij cultuurhistorische gebouwen.
4d	037, 061 beheersmaatregelen	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris een voorschrift heeft opgenomen voor het aanbieden van een register van bodemdalingsmetingen aan provincie, hoogheemraadschap en betreffende gemeenten in Noord-Holland. Dit voorschrift is door de staatssecretaris opgenomen zodat deze

			overheden op basis daarvan met de NAM de eventueel benodigde beheersmaatregelen kunnen overeenkomen. De gemeente Alkmaar stelt dat de staatssecretaris hierbij moet opnemen dat deze beheersmaatregelen ook worden afgestemd met de staatsecretaris en dat, ingeval van een bodemdaling, de NAM verplicht kan worden tot het treffen van maatregelen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat mochten er maatregelen nodig zijn, dan is de financiering van maatregelen ter voorkoming van schade als gevolg van de bodembeweging in eerste instantie een privaatrechtelijke aangelegenheid tussen de decentrale overheden en NAM. NAM is op grond van artikel 6:177 van het BW aansprakelijk voor de kosten voor deze maatregelen die ten gevolge van de bodembeweging door de gaswinning moeten worden getroffen. Zij treft de maatregelen niet zelf en kan ook niet zelf bepalen welke maatregelen nodig zijn. Kosten voor het treffen van maatregelen die als gevolg van de gaswinning noodzakelijk zijn, dienen door NAM te worden vergoed.
4e	021, 030, 053, 054, 059, 060, 064 Risicobeheerssysteem	Zienswijze	Indieners stellen dat in het winningsplan staat dat een risicobeheerssysteem wordt gevolgd bij eventuele bodemtrillingen. Het blijft in het ontwerp-instemmingsbesluit onduidelijk of het genoemde risicobeheerssysteem van voldoende kwaliteit is voor een veld dat valt in seismische risicocategorie 2.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat NAM een risicobeheerssysteem heeft dat is vastgelegd in het risicobeheersplan. Dit plan is te vinden op de website van NAM: www.nam.nl/gas-en-olie/aardgas-uit-kleine-velden/aardgasproductie-op-land/winnings-plannen-kleine-velden.html . De staatssecretaris heeft als voorschrift opgenomen dat NAM uiterlijk 26 weken na de inwerkingtreding van de instemming een uitbreiding van dit seismisch risicobeheersplan 'kleine velden' met het gasveld Westbeemster in moet dienen bij de staatssecretaris. NAM moet de procedure zoals beschreven in het seismisch risicobeheersplan 'kleine velden' in acht te nemen als er zich één of meer bevingen in het gebied hebben voorgedaan als gevolg van de gaswinning uit de velden Middelie, Rustenburg en Westbeemster. SodM ziet hier op toe.
4f	021, 029, 030, 054, 059, 060, 064 Tiltmeters	Zienswijze	Indieners stellen dat wat betreft de monitoring van bodemtrilling er de mogelijkheid bestaat om tiltmeters te gebruiken. Doordat tiltmeters naast trillingen ook kantelbewegingen registreren, kan het verband tussen oorzaak en schade mogelijk makkelijker worden aangetoond. In het ontwerp-instemmingsbesluit staat echter niet beschreven waarom tiltmeters niet worden gebruikt als monitoringmethodiek.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat voor deze risicocategorie een meetnetwerk van geofoons en versnellingsmeters voldoende is. Er zijn in 2021 drie additionele versnellingsmeters gerealiseerd in het gebied rondom de Middelie. Dit heeft de monitoring in dit gebied verbeterd. Er is op dit moment een tiltmeter pilot gaande in de provincie Groningen. Het doel van de tiltmeter pilot is om de toegevoegde waarde van tiltmeters te onderzoeken bij het bepalen van

			het verband tussen gaswinning en schade. De eindresultaten hiervan zijn nog niet bekend. Voor gebruik van tiltmeters is daarom niet voorgeschreven in dit besluit.
4g	019, 020, 024, 025, 026, 028, 030, 035, 038, 039, 041, 047, 048, 049, 056, 057, 062, 064, 065, 066, bewijslast	Zienswijze	Indieners stellen dat uit het ontwerp-instemmingsbesluit volgt dat de bewijslast voor schademeldingen ten gevolge van gaswinning bij de inwoners zelf ligt en dat de Commissie Mijnbouwschade hen hierin bijstaat. Het is niet duidelijk waarom de bewijslast niet bij de NAM ligt.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat met een bewijslast voor NAM, oftewel een wettelijk bewijlsvermoeden, wordt afgeweken van de hoofdregel in het Nederlands burgerlijk recht: "wie stelt bewijst". Hier moet voldoende rechtvaardiging voor zijn. Voor het Groningenveld en de gasopslag Norg is deze unieke rechtvaardiging er. Dat komt door de hoeveelheid bevingen in combinatie met de hoeveelheid schadegevallen die grotendeels toe te wijzen waren aan de gaswinning uit het Groningenveld. Bij gaswinning en -opslag in de rest van Nederland zijn er veel minder schademeldingen en blijkt tot dusver uit onderzoeken dat schade in de meeste gevallen door andere oorzaken komt. Het risico op aardbevingen die schade kunnen veroorzaken is hier ook veel lager dan bij het Groningenveld. In de omgeving van Middelie hebben sinds de start van de winning in 1976 2 bevingen boven de M=1,5 plaatsgevonden als gevolg van de gaswinning, terwijl als gevolg van de gaswinning in het Groningenveld alleen al in het afgelopen jaar 12 bevingen boven de M=1,5 hebben plaatsgevonden. Voor de omgeving Middelie en de rest van Nederland is er daarom onvoldoende rechtvaardiging om een wettelijk bewijlsvermoeden te introduceren. Dit laat onverlet dat NAM eventuele schade als gevolg van mijnbouwactiviteiten moet vergoeden. Bewoners en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van gaswinning worden bij de afhandeling van de schade ontzorgd door de onafhankelijke Commissie Mijnbouwschade die de schade onafhankelijk en deskundig onderzoekt. Daarmee is de bewijslast wellicht niet omgedraaid, maar worden bewoners en kleine bedrijven wel ontzorgd. NAM is verplicht de door gaswinning veroorzaakte schade te vergoeden. Overige partijen die schade hebben door bodemdaling als gevolg van aardgaswinning kunnen de schade melden bij NAM.
4h	003, 039 Bezwaren van provincie en gemeente	Zienswijze	Indieners stellen dat ondanks de bezwaren van de provincie Noord-Holland en de gemeente Purmerend, in het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat er door gewonnen wordt in het gasveld Middelie. Indiener stelt dat niet langer moet worden gewonnen in dit gasveld. Langer doorwinnen kan leiden tot bodemdaling, waardoor woningen schade oplopen. Veel woningen staan op een

			zandplaat. Aangezien schadeafhandeling in Groningen heeft indiener geen vertrouwen in een eventuele schadeafhandelingsprocedure.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat in het instemmingsbesluit op het winningsplan is toegelicht dat het risico op aardbevingen aanwezig is maar de mogelijk daardoor veroorzaakte schade beperkt is. Ook wordt er geen schade door bodemdaling verwacht. Echter, de kans op schade kan net als bij andere economische activiteiten nooit volledig worden uitgesloten. Aansprakelijkheid voor schade is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat NAM risicoaansprakelijk is voor schade die ontstaat door mijnbouwactiviteiten. Mocht er schade ontstaan door bodembeweging als gevolg van gaswinning, dan ontzorgt de Commissie Mijnbouwschade woningeigenaren en kleine bedrijven bij de schadeafhandeling. Overige partijen die schade hebben door bodembeweging als gevolg van aardgaswinning kunnen de schade melden bij NAM.
4i	005, 030, 039 Schadeafhandeling onduidelijk	Zienswijze	Indieners stellen dat onduidelijk is hoe het zit met de schadeafhandeling als gevolg van de bodembeweging. Er zijn allemaal slechte voorbeelden scherp op het netvlies.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de aansprakelijkheid voor schade is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat NAM risicoaansprakelijk is voor schade die ontstaat door haar mijnbouwactiviteiten. Voor het geval NAM of diens rechtsopvolger betalingsproblemen heeft, failliet is verklaard of niet meer bestaat, heeft de overheid een Waarborgfonds Mijnbouwschade opgericht. Dit fonds is bedoeld als vangnet voor bewoners die schade hebben door mijnbouw, maar dit niet meer op het mijnbouwbedrijf of de rechtsopvolger kunnen verhalen. Om woningeigenaren en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van mijnbouw te ontzorgen, kunnen zij schademeldingen rechtstreeks indienen bij de Commissie Mijnbouwschade voor onafhankelijke beoordeling. Dit kan via de website www.commissiemijnbouwschade.nl . De Commissie Mijnbouwschade ontzorgt schademelders door onafhankelijk onderzoek te doen naar de omvang van de schade en of de schade veroorzaakt is door bodembeweging als gevolg van de mijnbouwactiviteit. De Commissie Mijnbouwschade brengt daarover advies uit aan zowel de schademelder als de mijnbouwonderneming. De adviezen zijn bindend voor NAM.
4j	006 Meeropbrengsten ten behoeve van schadeafhandeling	Zienswijze	Indiener stelt dat de staatssecretaris de meeropbrengsten van het langer doorwinnen en productieverhogen in het veld Middelie, zou kunnen reserveren voor de eventuele schadeafhandelingsprocedure. Daarmee voorkomt hij Groningse situaties waarbij partijen naar elkaar wijzen als het op schadeafhandeling en schade vergoeden aan komt.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat de aansprakelijkheid voor schade is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat NAM risicoaansprakelijk is voor schade die ontstaat door haar mijnbouwactiviteiten. NAM vergoedt de schade dus. Zoals hierboven is toegelicht, is met het

			instellen van de Commissie Mijnbouwschade de discussie over schades achter de rug. De commissie onderzoekt de schade en stelt het schadebedrag vast dat de NAM vervolgens betaalt.
4k	007, 008, 009, 010, 015, 021, 029, 030, 033, 039, 044, 054, 059, 060 nulmeting	Zienswijze	Indieners stellen dat een opname van de bouwkundige staat van bouwwerken (nulmeting) moet worden voorgeschreven voordat er verder gegaan wordt met de gaswinning in veld Middelie. Mocht er dan achteraf schade ontstaan, dan kan men zich beroepen op de gedane opname van de bouwkundige staat voor het moment dat er door gewonnen werd.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat een nulmeting niet noodzakelijk is om de oorzaak van de schade te bepalen. Echter vanwege de ligging van het gasveld binnen het UNESCO Werelderfgoed Droogmakerij de Beemster en UNESCO Werelderfgoed De Stelling van Amsterdam, acht de staatssecretaris het uitvoeren van nulmetingen van verschillende panden in de UNESCO-gebieden nuttig. Hierover zullen tussen NAM en betrokken gemeenten concrete afspraken worden gemaakt na besluitvorming, die aan de staatssecretaris worden voorgelegd.
4l	010 Onafhankelijke schadeafhandeling	Zienswijze	De schadeafhandeling als gevolg van gaswinning, verloopt tot nu toe via een onafhankelijke commissie. Daar heeft indiener geen vertrouwen in.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat om woningeigenaren en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van mijnbouw te ontzorgen, zij schademeldingen rechtstreeks kunnen indienen bij de Commissie Mijnbouwschade voor een onafhankelijke en deskundige beoordeling. De staatssecretaris stelt dat het essentieel is dat de commissie onafhankelijk zonder betrokkenheid van NAM opereert.
4m	010, 031 Ruimhartige schadeafhandeling	Zienswijze	Indieners stellen dat als er uiteindelijk schade optreedt, dan moet daar ruimhartig mee worden omgegaan, zonder verdere discussie. Indiener stelt dat alle partijen lessen moeten hebben geleerd uit de Groningse situatie.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat om woningeigenaren en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van mijnbouw te ontzorgen, zij schademeldingen rechtstreeks kunnen indienen bij de Commissie Mijnbouwschade voor onafhankelijke en deskundige beoordeling. De staatssecretaris benadrukt dat de commissie zorgvuldig te werk gaat en, indien de schade veroorzaakt is door bodembeweging als gevolg van de mijnbouwactiviteit, het schadebedrag vaststelt dat door NAM moet worden uitbetaald.
4n	012 Meer aandacht voor veiligheid	Zienswijze	Indiener stelt dat er meer aandacht moet zijn voor veiligheid. Men kijkt allemaal naar de Groningse situatie. Wat daar is gebeurd is vreselijk en men wil dat niet meemaken. Het vertrouwen in de overheid op het gebied van schadeafhandeling is laag.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de gasvelden rond Middelie vele malen kleiner zijn dan het Groningen-gasveld. Het risico op aardbevingen die schade kunnen veroorzaken is hier ook veel

			lager dan bij het Groningenveld. In de omgeving van Middelie hebben sinds de start van de winning in 1976 2 bevingen boven de $M=1,5$ plaatsgevonden als gevolg van de gaswinning, terwijl als gevolg van de gaswinning in het Groningenveld alleen al in het afgelopen jaar 12 bevingen boven de $M=1,5$ hebben plaatsgevonden. Ook wordt er geen directe schade aan bouwwerken en infrastructuur verwacht door bodemdaling omdat de resulterende vervorming (zoals scheefstand, kromming en horizontale rek) van de bovengrond zeer klein is.
4o	012 Risico's	Zienswijze	Indiener stelt dat er risico's zijn verbonden aan gaswinning. Het gaat om bodemdaling en bodembeweging. Nu het plan is om de productie in het veld Middelie te verhogen, vreest indiener voor bodemdaling en mogelijke aardbevingen. Langer doorwinnen en verhogen van de productie vergroot de kans op schade aan woningen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat langer doorwinnen niet leidt tot een hoger risico op bodemtrillingen dan in de huidige situatie. Ook wordt er geen directe schade aan bouwwerken en infrastructuur verwacht door de bodemdaling als gevolg van de verlenging van de winning omdat de resulterende vervorming (zoals scheefstand, kromming en horizontale rek) van de bovengrond zeer klein is.
4p	013 Toename van risico bij langer winnen	Zienswijze	Indiener stelt dat het winnen van gas al geruime tijd aan de gang is. Tot nu toe met alleen twee kleine bevingen. Als men er maar genoeg uit haalt zullen er meer bevingen volgen en zal dit ook voor een groter gebied gevolgen gaan hebben met meer bevingen en wellicht op termijn schade tot gevolg. In Groningen ging het lang goed, maar zoals iedereen weet is daar nu op veel plekken ernstige schade en de afhandeling daarvan duurt al jaren. Uiteindelijk zal het de schatkist veel geld gaan kosten om deze schade te vergoeden. Dan is er ook nog de psychische schade, opgedaan door de bewoners. Deze schade is niet in geld uit te drukken.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de gaswinning bij Middelie tweemaal tot een (lichte) beving heeft geleid gedurende de productieperiode. Er is daarom een kans dat gedurende de resterende productieperiode nog een keer een beving plaatsvindt. Het risico is berekend in het winningsplan door middel van de DHAIS-methode, die door TNO is gecontroleerd en nagerekend. Vervolgens is onderzocht wat de risico's zijn voor de veiligheid van omwonenden en het ontstaan van schade aan bouwwerken. NAM heeft een seismisch risicoanalyse uitgevoerd waaruit blijkt dat de gasvelden rond Middelie wordt ingedeeld in de laagste of middelste risicocategorie. Dit wordt door TNO en SodM bevestigd. Het risico op lichte constructieve schade is klein zodat ook het veiligheidsrisico voor omwonenden klein is. Als de gaswinning niet meer veilig blijkt te kunnen plaatsvinden, zal de staatssecretaris besluiten dat NAM de gaswinning moet stoppen.
4q	014 Nadeelfonds	Zienswijze	Indiener stelt dat om Groningse taferelen te voorkomen het van het grootste belang is dat nu voor het gasveld Middelie een geoormerkt nadeelfonds wordt gecreëerd, gelijk aan 20% van de reeds genoten en toekomstige winst van dit gebied.

			Dit heeft als effect dat bewoners in het winningsgebied weten dat er indien nodig geld beschikbaar is. De NAM hoeft geen gevecht met de minister als ook met de dan getroffen inwoners te leveren over wie wanneer welke schade moet beoordelen en betalen. De ruimhartigheid die men nu voor Groningen voor ogen heeft, en in geval van schade ook voor Middelie wordt gepredikt, kan sneller effectief worden gemaakt als het geld daadwerkelijk ruim voorhanden is.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat het winningsplan geen betrekking heeft op de opbrengsten van de gaswinning. De staatssecretaris benadrukt dat de aansprakelijkheid voor schade is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat NAM risicoaansprakelijk is voor schade die ontstaat door haar mijnbouwactiviteiten. De staatssecretaris kan in een besluit tot instemming met een winningsplan niet een voorschrift opnemen om NAM te verplichten 20% of een ander deel van de opbrengsten te reserveren. Aan een instemmingsbesluit kunnen uitsluitend voorschriften worden verbonden die vallen onder de gronden van artikel 36, eerste lid, van de Mbw. Volgens jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State (hierna de Afdeling) kunnen daarom aan een instemmingsbesluit met een winningsplan geen voorschriften met betrekking tot de vaststelling en afwikkeling van schade worden verbonden. Dit is bevestigd door de Afdeling in de uitspraak over de gaswinning Gaag-Monster (ABRvS 31 maart 2021, ECLI:NL:RVS:2021:660, r.o. 16.1). Daarnaast is van belang dat artikel 46 van de Mbw een afzonderlijke grondslag biedt om NAM financiële zekerheid te laten stellen ter dekking van aansprakelijkheid voor schade ten gevolge van bodembeweging door de gaswinning. Gelet op het voorgaande zal in het instemmingsbesluit geen voorschrift worden opgenomen over een financiële waarborg ter vergoeding van de schade ten gevolge van de winning.
4r	015 Risico's van boren extra putten zijn niet onderzocht	Zienswijze	Indiener stelt dat bezwaarmakers op de voorlichtingsdag zich niet serieus genomen voelden. Risico's met betrekking tot het boren van extra gasputten zijn, zo stelt indiener, niet onderzocht. Ook de gevolgen van bodemdaling zijn volgens indiener onvoldoende in kaart gebracht. Indiener stelt dat de staatssecretaris op 19 mei in het Noord-Hollands dagblad zegt dat het risico op bodemtrillingen verwaarloosbaar is. Veiligheidsrisico's of schade zal dit niet opleveren. Hooguit cosmetische schade aan huizen. Mogelijk wat scheurtjes in de gevel of zo. De staatssecretaris verwacht geen constructieve schade. De staatssecretaris neemt een voorschot op eventuele schade afhandeling. Indiener stelt dat de mensen in Groningen al jaren aan het lijntje gehouden worden. Vergoeding vindt alleen plaats als de schade aantoonbaar het gevolg is van de gaswinning. Eventuele gedupeerden kunnen volgens indiener niet rekenen op een laagdrempelige, transparante, deskundige en onafhankelijke werkwijze.
		Antwoord	De staatssecretaris neemt de zorgen van omwonenden naar aanleiding van de ontwikkelingen in Groningen over gaswinning zeer serieus. De staatssecretaris heeft deze zorgen niet willen

			bagatelliseren, maar wil samen met betrokken partijen juist in gesprek gaan. De staatssecretaris benadrukt dat de tekst uit het nieuwsbericht in het Noord-Hollands dagblad niet volledig is. Uit het winningsplan en het instemmingsbesluit volgt dat het gasveld Middelie uit twee formatielagen bestaat. De formatielaag Zechstein met, inderdaad, een verwaarloosbare kans op een beving en de formatielaag Rotliegend, die in het verleden een beving heeft veroorzaakt. Naast de zin dat er cosmetische schade kan optreden stelt de staatssecretaris in het ontwerp-instemmingsbesluit op basis van het advies van de Tcbb vast dat wel degelijk enige lichte constructieve schade kan optreden. De staatssecretaris stelt dat NAM per brief heeft aangegeven van extra putten af te zien. De staatssecretaris stemt zodoende ook niet in met het boren van extra putten. De staatssecretaris stelt dat vanwege de bijzondere aard, schaal en historie van de problematiek in Groningen de afhandeling van schades als gevolg van het Groningenveld en de gasopslag Norg bij een aparte organisatie is belegd: het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Het IMG heeft inmiddels meer dan 100.000 fysieke schademeldingen afgehandeld. Het IMG vergoedt alle schade, ook als dit niet of moeilijk herstelbare schade betreft. Het IMG kan volgend jaar beginnen met het uitkeren van vergoedingen voor duurzaam herstel, hieronder valt ook schade aan funderingen. Zolang er aardbevingen optreden in het Groningenveld, zullen de schades naar verwachting worden afgehandeld door het IMG. Rond Middelie kunnen woningeigenaren en kleine bedrijven die in de toekomst schade hebben door een beving als gevolg van gaswinning in Middelie hun schade niet indienen bij het IMG, maar bij de onafhankelijke Commissie Mijnbouwschade. De Commissie Mijnbouwschade adviseert over mogelijke schades door winning en opslag van gas uit kleine velden. De Commissie Mijnbouwschade ontzorgt schademelders door onafhankelijk en deskundig onderzoek te doen naar de omvang van de schade en of de schade veroorzaakt is door bodembeweging als gevolg van de mijnbouwactiviteit. De Commissie Mijnbouwschade brengt daarover advies uit aan zowel de schademelder als NAM. De adviezen zijn bindend voor NAM. De Commissie Mijnbouwschade heeft landelijk tussen 1 juli 2020 en 31 juli 2023 in totaal 203 definitieve adviezen uitgebracht.
4s	015 Polder	Zienswijze	Indiener stelt dat een groot deel van het gaswinningsgebied in een polder ligt. Het kenmerk van een polder is dat er een dijk omheen ligt. Deze dijk is op dit moment van voldoende sterkte om de bewoners te beschermen. Maar de invloed van bodemdaling en aardbevingen op deze dijk is niet onderzocht. Bodemdaling zou in het steile talud van de dijk een aardverschuiving teweeg kunnen brengen. Een aardbeving van voldoende kracht zou een heel dijklichaam in beweging kunnen brengen. Wat een aardbeving in een watermassa teweeg kan brengen is ook niet

			onderzocht. Maar krachten die hierbij vrijkomen mogen niet onderschat worden en kunnen flinke schade veroorzaken. Het is daarom niet ondenkbaar dat de veiligheid van de polderbewoners in het geding is. Zolang hierover geen duidelijkheid bestaat vindt indiener gaswinning uit den boze.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat bodemdaling heel gelijkmatig plaatsvindt over meerdere kilometers. Dit betekent dat dijken en bouwwerken even gelijkmatig mee dalen. Bodemdaling door gaswinning veroorzaakt geen schade aan dijken of bouwwerken. Het grondwaterpeil kan relatief gezien iets hoger komen te staan als de bodem daalt. Het waterschap beoordeelt de gevolgen van een hoger waterpeil en bepaalt of het peil aangepast moet worden. Door bodemtrilling zou wel schade kunnen ontstaan, daarom wordt het seismisch risico altijd in kaart gebracht bij een aanvraag om (verlenging van) gaswinning. Bij het beoordelen van het seismisch risico worden dijken en primaire dijken meegenomen.
4t	017 Onvoldoende onderbouwing	Zienswijze	Indiener stelt dat het winningsplan niet afdoende onderbouwd is. Er wordt gesproken over hoofdlijnen wat in projecten als deze met kans op omvangrijke schade voor burgers en milieu onacceptabel is.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat het winningsplan wordt beoordeeld door diverse onafhankelijke deskundigen zoals SodM en TNO. Als een winningsplan onvoldoende gegevens bevat om de risico's van de gaswinning goed te kunnen beoordelen dan wordt de missende informatie alsnog opgevraagd en bij het uitblijven daarvan kan niet worden ingestemd met het winningsplan. Het voor Middelie ingediende winningsplan bevat alle gegevens op grond waarvan de risico's van de verlangde duur van de gaswinning goed in kaart kunnen worden gebracht.
4u	017, 018, 024, 025, 026, 027, 030, 034, 036, 041, 065, 048 Kleigrond	Zienswijze	Indieners stellen dat onvoldoende rekening is gehouden met het gegeven dat het gebied bestaat uit kleigrond. TNO en SodM adviseren over eventuele toekomstige putten. Er ontbreekt een onderbouwing vanuit een geotechniek gespecialiseerd bureau met betrekking tot beoogde effecten voor de wijde omgeving. De algehele druk op de bodemlaag is afgelopen jaren toegenomen door woningbouw, dijkversterking, et-cetera. Gemeente Beemster is voornamelijk kleigrond en hoe dichter bij het IJsselmeer in de gemeente Edam-Volendam is veengrond.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat de beoordeling van het ingediende winningsplan ziet op de effecten van die gaswinning op de bovengrond. De advisering over en de beoordeling van het winningsplan betreft niet alleen eventuele nieuwe putten maar de gehele gaswinning over de gehele periode van winning en ook nog daarna. Bovendien heeft NAM per brief aangegeven af te zien van nieuwe putten. De staatssecretaris stemt zodoende ook niet in met de aanleg van nieuwe putten. Bodemdaling is onderdeel van de beoordeling. De effecten van bovengrondse activiteiten op de bovenste grondlaag (klei/veen) kunnen worden beoordeeld bij de procedures rondom die bovengrondse activiteiten. De gaswinning in de diepe ondergrond heeft geen effect op inklinking of draagkracht van de bovenste grondlagen. Hooguit kan het grondwaterpeil relatief hoger komen te staan als de bodem daalt en het peil niet wordt aangepast door het waterschap.

4v	018, 022, 026, 030, 039, 048 Waardedaling	Zienswijze	Indieners stellen dat de waarde van woningen daalt als gevolg van de gaswinning. Financiële gevolgen zullen gaan spelen. Een vergoeding gebaseerd op de waarde voor nieuwbouw zal zeker niet betaald worden en daarmee neemt het eigen kapitaal af en een <u>grotere armoede ontstaat</u> .
		Antwoord	De Commissie Mijnbouwschade vergoedt fysieke schade aan gebouwen als gevolg van bodembeweging door de aanleg of exploitatie van een mijnbouwwerk en materiële schade die het directe gevolg is van deze fysieke schade en het herstel daarvan. De staatssecretaris benadrukt dat als de waarde van onroerend goed aantoonbaar daalt als gevolg van de effecten van gaswinning, NAM aansprakelijk is voor deze schade. Deze schade valt echter niet onder de Commissie Mijnbouwschade en moet direct bij NAM worden gemeld. De staatssecretaris stelt dat de waarde van een huis een momentopname is. De waarde is onder meer afhankelijk van conjuncturele ontwikkelingen als van het onderhouden van het bouwwerk. In Groningen kunnen eigenaren een vergoeding krijgen als hun woning minder waard is geworden doordat die woning in een gebied staat waar veel aardbevingen voorkomen. In Middelie vinden er veel minder aardbevingen plaats dan in Groningen, waardoor het risico op waardedaling veel kleiner is.
4w	019, 020, 024, 025, 028, 038, 047, 049, 056, 057, 062, 066 Lange termijn risico's	Zienswijze	Indieners stellen dat er zowel risico's op korte termijn als op lange termijn zijn verbonden aan de gaswinning. Kleine aardbevingen hebben de afgelopen jaren al laten zien welke gevolgen dit kan hebben voor het landschap en de infrastructuur boven en naast het winningsgebied. Deze schokken nemen gemiddeld toe naarmate de tegendruk verder afneemt, waardoor steeds meer energie vrijkomt. Dit baart indier grote zorgen. Indieners vragen zich af wie profiteert van de winsten en wie uiteindelijk opdraait voor de kosten. Indier stelt dat naarmate de gaswinning toeneemt, de druk in het veld zal dalen, wat leidt tot een verhoogd risico op aardbevingen en gevaarlijke trillingen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de drukdaling in het gasveld inderdaad een aspect is dat een effect kan hebben op het risico van aardbevingen. Daarom is een seismisch risico analyse (SRA) opgesteld door NAM, die wordt gecontroleerd en beoordeeld door TNO en SodM. Behalve de drukdaling in het veld speelt nog een aantal andere ondergrondse en bovengrondse factoren mee bij de vaststelling van het seismisch risico. Op basis van de SRA wordt beoordeeld of de gaswinning veilig kan plaatsvinden. Dat is in Middelie het geval als de maatregelen worden getroffen die horen bij het seismisch risico dat is vastgesteld. De opbrengsten door gaswinning gaan voor het grootste deel naar de Staat en de rest gaat naar NAM. NAM is verantwoordelijk voor de kosten van winning, onderhoud, en eventuele schadevergoedingen.
4x	021, 029, 030, 054, 059, 060 Managementplan	Zienswijze	Indieners stellen dat in deze risicoanalyse uitgegaan is van de maximale drukdaling volgens het hoog productiescenario. Dit resulteert in een risicocategorie II. Daarbij hoort een uitgebreide monitoring en een managementplan. Hoe en wanneer de NAM deze uitgebreide monitoring gaat realiseren is niet beschreven, ook ontbreekt het managementplan.

		Antwoord	Uit de Methodiek voor risicoanalyse omtrent geïnduceerde bevingen door gaswinning van SodM volgt dat aan de inschatting van het risiconiveau categorie II voor mogelijke geïnduceerde bevingen bij gaswinning de volgende monitoringsverplichtingen, beheersmaatregelen en onderzoeksverplichtingen verbonden worden: • Duiding van de uitkomst van de risicomatrix analyse (Mbw 34.g en Mbb. 24.1.q) • Monitoring met een minimale cataloguscompleteit in de omgeving van het veld van magnitude 1,5, • Monitoring in de omgeving van het veld aanvullen met versnellingsmeters op de geofoonlocaties. De staatssecretaris neemt in het instemmingsbesluit een voorschrift op over de uitbreiding van het monitoringsnetwerk. NAM moet binnen 3 maanden een plan van aanpak indienen en de uitbreiding moet binnen 9 maanden zijn gerealiseerd nadat het instemmingsbesluit in werking treedt. Er zijn reeds 3 versnellingsmeters bijgeplaatst. Uit het plan van aanpak moet blijken of dit voldoende is en akkoord is met het KNMI. De staatssecretaris stelt dat een extra meetstation (aan de noordzijde van het gasveld) een meerwaarde kan hebben, maar dat de locatie moet worden afgestemd met het KNMI. • Implementeren generiek seismisch-risicobeheersplan. Dit is een plan waarin NAM de maatregelen beschrijft welke genomen worden bij het optreden van bevingen met een bepaalde sterkte. Omdat de staatssecretaris met het aangepaste hoge productiescenario zonder extra putten instemt, zal de feitelijke drukdaling kleiner zijn dan in het winningsplan beschreven.
4y	027 drinkwaterwinning	Zienswijze	Indiener stelt dat in de Beemster drinkwater wordt gewonnen uit grondwaterbronnen. Gaswinning brengt risico's met zich mee voor de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater, met mogelijk gevolgen voor de drinkwatervoorziening in de regio.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat gaswinning in de diepe ondergrond geen effect heeft op de kwantiteit en kwaliteit van het grondwater. Tussen het gasveld en het grondwater bevinden zich enkele honderden meters ondoordringbare gesteentelagen.
4z	030 heropening	Zienswijze	Indiener stelt dat voorkomen beter is dan genezen. De velden moeten niet worden heropend als dit leidt tot schade. Het is duidelijk dat er een economisch belang kleef aan het heropenen van de velden. Het belang van de burger dient voorop te staan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de velden niet heropend worden, maar dat de gaswinning wordt voortgezet. Bij de beoordeling van een gaswinningsactiviteit worden de risico's goed in beeld gebracht en worden deze door onafhankelijke en deskundige derden beoordeeld (SodM en TNO). Uit die beoordeling komt naar voren dat de gaswinning veilig kan worden voortgezet. Belangrijker dan het economische belang is leveringszekerheid zolang er een binnenlandse vraag naar aardgas bestaat.

4aa	033 Afspraken met NAM	Zienswijze	Indiener stelt dat nergens in het winningsplan of de adviezen vermeld wordt welke afspraken door de staatssecretaris zijn gemaakt over de afhandeling van schade met de NAM. Er ligt echter geen plan ter voorkoming van schade.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat alleen wordt ingestemd met gaswinning als dat veilig kan. Dat betekent niet dat elke schade kan worden voorkomen. Het seismisch risico wordt berekend en gecontroleerd en er worden maatregelen getroffen die de afhandeling van een eventuele beving vergemakkelijken. In ieder geval is er een netwerk van meters die meten of de ondergrond trillingen veroorzaakt en hoe die trillingen versnellen richting bovengrond. Ook is er een seismisch risicobeheersplan waarin de NAM aangeeft te stoppen met gaswinning als zich een beving voordoet in het veld van meer dan 3.0 op de schaal van Richter.
4ab	035 Oppervlaktewater- huishouding	Zienswijze	Indiener stelt dat tijdens winning gevreesd moet worden voor bodemdaling onder het winningsgebied wat aanzienlijke gevolgen kan hebben voor de oppervlaktewaterhuishouding van de droogmakerij Beemster die met zijn vele waterpeilen zeer complex is. Daarnaast kan dit gevolgen hebben door verandering van grondwaterstromen waardoor de verzilting kan toenemen. Ook bodemdaling zal de verziltingsdruk verder verhogen. De kosten die deze en mogelijke andere gevolgen zouden moeten compenseren zijn onduidelijk. Ook is onduidelijk wie deze kosten voor haar rekening neemt, of dat deze via waterschapsbelasting of WOZ belasting zullen worden afgewenteld op de bewoners van het gebied. Met de kennis van nu, stelt indiener dat het niet voldoende is om een zeer ongewenste technisch complexe situatie te creëren die decennia en mogelijk zelfs langer zal voortduren, terwijl het belang van het gewonnen gas daarbij mogelijk in het niet valt. Het is onduidelijk hoe de afweging is gemaakt tussen de kosten en baten.
		Antwoord	Het grondwaterpeil kan relatief gezien iets hoger komen te staan als de bodem daalt. Het waterschap beoordeelt de gevolgen van een hoger waterpeil en bepaalt of het peil aangepast moet worden. Ook verzilting is een aspect dat door het waterschap wordt beoordeeld. Verzilting is in het algemeen een toenemend probleem waarvoor nog geen afdoende oplossing bestaat. Verzilting wordt voornamelijk veroorzaakt door zeespiegelstijging en grondwateronttrekkingen. Bodemdaling door gaswinning kan verzilting versterken, maar omdat verzilting een gevolg is van meerdere oorzaken waaraan gaswinning slechts beperkt kan bijdragen, worden in het instemmingsbesluit geen voorschriften hieromtrent gesteld.
4ac	037 compensatie	Zienswijze	Indiener stelt gezien de toename van de veiligheidsrisico's dat er ten onrechte geen aanvullende voorschriften zijn opgenomen in het ontwerpbesluit voor compensatie naar de eigenaren van de gebouwen, bouwwerken, kabels en leidingen, bomen en de grond. Hiermee wordt het redelijkheidsbeginsel geschaad. Indiener stelt dat aanvullende voorschriften en extra voorwaarden opgenomen moeten worden ten aanzien van veiligheid, compensatie en aansprakelijkheid. Indiener stelt dat het niet meer dan redelijk is dat de woningen en opstallen eerst aardbevings- en zettingsbestendig worden gemaakt door de NAM en de grond met de te

			verwachten zetting wordt opgehoogd door de NAM, voordat staatssecretaris overgaat tot het toestaan van de winning met dit besluit.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat aansprakelijkheid voor schade is geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat NAM risicoaansprakelijk is voor schade die ontstaat door mijnbouwactiviteiten. De staatssecretaris stelt dat de kans op schade gering is en dat woningen ten behoeve van de veiligheid niet aardbevings- en zettingsbestendig dienen te worden gemaakt.
4ad	041, 065 Financiële risicoanalyse	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris moet zorgen voor een financiële risicoanalyse voor burgers voor het verzakken van hun woningen en boerderijen en infrastructuur. Maak duidelijk of en hoe dat leidt tot verminderen of stoppen van de gaswinning. Dit is immers het leerproces van de gaswinning uit Groningen.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat als een schade wordt veroorzaakt door een beving, de schade door middel van tussenkomst van de Commissie Mijnbouwschade kan worden verhaald op NAM. In het seismisch risicobeheersplan van NAM ligt vast dat NAM stopt met de gaswinning bij een beving in het veld met een magnitude van 3.0 of hoger.
4ae	041, 065 Geofoons	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris moet zorgen voor het plaatsen van voldoende geofoons in combinatie met versnellingsmeters zodat oorzakelijke schade aan woningen door gaswinning beter is aan te tonen.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat dit is opgenomen in de voorschriften bij het instemmingsbesluit. Een plan van aanpak over de dekking van het seismisch meetnetwerk moet uitwijzen of de geplaatste 3 extra versnellingsmeters afdoende zijn.
4af	041, 065 Nieuwe commissie	Zienswijze	Indieners stellen dat de staatssecretaris burgers in een op te richten commissie voor afhandeling van schade door aardbevingen en trillingen als gevolg van aardgaswinning moet betrekken, zodat de zorgplicht voor burgers wordt geregeld en de bewijsplicht over schade voor de individuele burger wordt verminderd.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat er al een Commissie Mijnbouwschade is die de bewoners en kleine bedrijven ontzorgt door het onderzoek naar schades door aardbevingen op zich te nemen. De conclusie van deze Commissie is bindend voor NAM.
4ag	043 Historische effecten	Zienswijze	Indieners stellen dat de historische effecten van de winning op de omgeving niet worden beschouwd, met uitzondering van de geregistreerde aardbevingen. Er wordt niet gekeken naar cumulatieve effecten in de zin van bodemdaling, aardbevingen, zettingen, verschuivingen die in de loop van de jaren hebben plaatsgevonden als gevolg van de winning en door het voortzetten van de winning onvoldoende in beeld zijn. Het kan zijn dat sommige opgetreden effecten zich op een kantelpunt bevinden, wat nu niet is beschouwd.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat bodemdaling altijd cumulatief wordt beoordeeld. Bodemdaling lijdt echter niet tot schade aan de oppervlakte, zoals is toegelicht in het antwoord op zienswijze 4v en 4w. Bij aardbevingen door gaswinning in Nederland spelen geen cumulatieve effecten. Het

			is niet zo dat een kleine beving een andere beving in gang zet of andere soortgelijke effecten. De risico's van gaswinning zijn in beeld gebracht in de seismisch risicoanalyse die door de onafhankelijke en deskundige adviseurs SodM en TNO zijn gecontroleerd en beoordeeld.
4ah	0046 Statistische aannames	Zienswijze	Indiener stelt dat de staatssecretaris stelt dat SodM en de Tcbb het aannemelijk vinden dat het risico op schade als gevolg van de eventueel door gaswinning veroorzaakte bodemtrillingen beperkt is. Daarbij onderschrijven TNO en SodM de conclusies van NAM. Gelet hierop stelt de staatssecretaris dat het belang van de veiligheid voor omwonenden niet in geding is. Deze constatering is volledig gebaseerd op statistische aannames en kan derhalve geen basis vormen voor het uitsluiten van schade aan huizen ten gevolge van bodemtrillingen. Dit impliceert tevens dat een mogelijke schadeclaim op drijfzand is gebaseerd. Deze onzekerheden kan niet door staatssecretaris worden weggenomen
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de verwachtingen voor het seismisch risico gebaseerd zijn op de ervaringen met gaswinning in Nederland en het voorkomen van aardbevingen bij de kleine gasvelden. Het risico op bodemtrilling is berekend in het winningsplan door middel van de DHAIS-methode, die door TNO is gecontroleerd en nagerekend. Vervolgens is onderzocht wat de risico's zijn voor de veiligheid van omwonenden en het ontstaan van schade aan bouwwerken. NAM heeft een seismisch risicoanalyse uitgevoerd waaruit blijkt dat de gasvelden rond Middelie worden ingedeeld in de laagste (I) en middelste risicocategorie (II). Dit wordt door TNO en SodM bevestigd. De besluitvorming vindt plaats op basis van deze berekeningen.
4ai	0052 Tweede Groningen	Zienswijze	Indiener stelt dat de gaswinning bij Middelie men flink bezig houdt. Nu het gasveld langer open blijft, voorziet indiener dat er een 2e Groningen aan komt. Meer aardbevingen met alle gevolgen van dien. Het is onduidelijk waar men heen kan met schade. Net als in Groningen wordt alles gedaan om geen of moeilijk schade te melden. Er is geen tot slecht onderzoek gedaan en dat vindt indiener net als vele andere inwoners van de gemeente Edam-Volendam een beangstigende en slechte zaak. Het is onduidelijk hoe de overheid met schade omgaat. Het is vooral onduidelijk in welk tijdsbestek de overheid bij schade gaat handelen. Het is onduidelijk hoe de overheid gaat handelen. Het is onduidelijk hoe de WOZ-waarde van de woningen in de toekomst bepaald. De Tweede Kamer is slecht tot amper geïnformeerd en de gemeenteraad weet al helemaal niets of zij doen of ze niets weten.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de gaswinning bij Middelie niet te vergelijken is met de gaswinning in Groningen. NAM mag alleen gas winnen als het veilig kan. Gaswinning kan bodemtrillingen en bodemdaling veroorzaken. Daardoor kan schade ontstaan. De risico's bij gaswinning uit kleine velden zijn kleiner dan en niet vergelijkbaar met die bij gaswinning uit het Groningenveld. Dit heeft te maken met de grootte van de gasvelden. Het Groningenveld staat in de top-10 van grootste gasvelden in de hele wereld. Een klein gasveld is gemiddeld duizend keer kleiner dan het Groningenveld en het grootste kleine gasveld op land - bij Annerveen - is nog steeds drieëndertig

			keer kleiner, het kleinste veld 10.000 keer. Bovendien is er meer ervaring met gaswinning uit kleine velden, omdat er veel kleine velden zijn. Tijdens de gaswinning houdt Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) toezicht en controleert of de bodemtrillingen en de bodemdaling binnen de te verwachten waarden blijven. SodM maakt gebruik van metingen van bodemtrillingen door het KNMI. Deze metingen zijn openbaar. Als bedrijven niet voldoen aan de wet- en regelgeving kan SodM naleving afdwingen, gericht op gedragsverandering. Dat kan bijvoorbeeld met een waarschuwing, een last onder dwangsom of het stilleggen van een installatie. Als deze maatregelen geen effect hebben, kan SodM de staatssecretaris adviseren een vergunning in te trekken. Als de gaswinning niet meer veilig is, kan de staatssecretaris besluiten dat het mijnbouwbedrijf de gaswinning moet stoppen. De gasvelden bij Middelie hebben een niet-verwaarloosbare kans op een beving gedurende de productieperiode. Het risico is berekend in het winningsplan door middel van de DHAS-methode, die door TNO is gecontroleerd en nagerekend. Vervolgens is onderzocht wat de risico's zijn voor de veiligheid van omwonenden en het ontstaan van schade aan bouwwerken. NAM heeft een seismisch risicoanalyse uitgevoerd waaruit blijkt dat de gasvelden bij Middelie worden ingedeeld in de laagste risicocategorie (I) en de middelste risicocategorie (II). Dit wordt door TNO en SodM bevestigd. Het risico op schade is gering zodat ook het veiligheidsrisico voor omwonenden gering is. Als de gaswinning niet meer veilig blijkt te kunnen plaatsvinden, zal de staatssecretaris besluiten dat het mijnbouwbedrijf de gaswinning moet stoppen.
4aj	055	Zienswijze	Indiener stelt schade te hebben ondervonden aan een boerderij onder monumentale zorg. Ook de proefboringen in de jaren 70 hebben geen goed gedaan, waarbij het hele perceel is gebruikt.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt het te betreuren dat indiener schade heeft ondervonden. De staatssecretaris stelt dat indien de schade is veroorzaakt door de gaswinning door NAM, NAM daarvoor verantwoordelijk is. De staatssecretaris stelt dat de te verwachte toekomstige schade als gevolg van de gaswinning beperkt is. In de jaren 70 bestond de Commissie Mijnbouwschade nog niet. Tegenwoordig worden bewoners en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van gaswinning bij de afhandeling van de schade ontzorgd door deze onafhankelijke commissie die de schade onafhankelijk en deskundig onderzoekt.
4ak	058	Zienswijze	Indiener stelt dat het besluit te gemakkelijk voorbij gaat aan de risico's voor in- en omwonenden van het wingebied. De afgelopen jaren zijn in de gemeente scheuren in pleisterwerk en muren ontstaan en zijn deuren lang niet altijd even goed meer te openen. Er is dus al sprake van verzakkingen, waarbij natuurlijk niet is aangetoond dat dit door de huidige mate van gaswinning is veroorzaakt. Echter, meer winnen in kortere tijd zal de situatie hier in ieder geval niet beter maken. Terwijl artikel 13 sub d van de Mijnbouw wet hier een prima handvat biedt om met beperkingen in de vergunning te komen, wordt de vergunning in dit wijzigingsplan om onbegrijpelijke redenen juist uitgebreid.

		Antwoord	De staatssecretaris stelt het te betreuren dat indiener schade heeft ondervonden. De staatssecretaris stelt dat indien de schade is veroorzaakt door de gaswinning door NAM, NAM daarvoor verantwoordelijk is. De staatssecretaris stelt dat de te verwachte toekomstige schade als gevolg van de gaswinning beperkt is. Artikel 13 sub d van de Mijnbouwwet heeft betrekking op opsporings- en winningsvergunningen en niet op instemming met een winningsplan. Het betreffende criterium, de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan, is ook beoordeeld in de beoordeling van het winningsplan. Op basis van het winningsplan en de adviezen heeft de staatssecretaris geoordeeld dat er cosmetische schade en enige lichte constructieve schade kan optreden en de veiligheid voor omwonenden niet in het geding is.
4al	063	Zienswijze	Indiener stelt dat bewoners niet zelf schade hoeven te bewijzen en dat een onafhankelijke commissie Mijnbouwschade eventuele schade verder onderzoekt. Dit betekent dat indiener voor het bepalen van schade afhankelijk is van een derde partij, de commissie Mijnbouwschade. In deze procedure vragen de overheden en de NAM deze commissie te vertrouwen. Uit de recente nieuwsberichten over schade afhandeling in Groningen en Limburg blijkt niet dat de overheden en de NAM hierin betrouwbaar zijn. Het gaat hierin dus om een vertrouwenskwestie. Dit vertrouwen is er niet en dit is gebaseerd op resultaten uit het verleden.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat mijnbouwbedrijven eventuele schade als gevolg van mijnbouwactiviteiten moeten vergoeden. Bewoners en kleine bedrijven die schade hebben door bodembeweging als gevolg van gaswinning worden bij de afhandeling van de schade ontzorgd door de onafhankelijke Commissie Mijnbouwschade. De staatssecretaris kan zich voorstellen dat het voor indiener naar aanleiding van de berichtgeving over de gaswinning in Groningen moeilijk is vertrouwen te hebben. Om het vertrouwen te vergroten in deze commissie is uitdrukkelijk gekozen voor een onafhankelijke positie van deze commissie. Daarnaast is ervoor gezorgd dat NAM zich heeft verbonden aan de beoordeling van schade door de commissie.
4am	063	Zienswijze	Indiener stelt dat het aan een aantoonbare historie ontbreekt waaruit blijkt dat de commissie mijnbouwschade een betrouwbare partij is.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat woningeigenaren en kleine bedrijven rond Middelie die schade hebben door een beving als gevolg van gaswinning in Middelie sinds 1 juli 2020 hun schade kunnen indienen bij de onafhankelijke Commissie Mijnbouwschade. De Commissie Mijnbouwschade adviseert over mogelijke schades door winning en opslag van gas uit kleine velden. De Commissie Mijnbouwschade ontzorgt schademelders door onafhankelijk onderzoek te doen naar de omvang van de schade en of de schade veroorzaakt is door bodembeweging als gevolg van de mijnbouwactiviteit. De Commissie Mijnbouwschade brengt daarover advies uit aan zowel de schademelder als NAM. De adviezen zijn bindend voor NAM. De Commissie Mijnbouwschade heeft landelijk tussen 1 juli 2020 en 31 juli 2023 in totaal 203 definitieve

			adviezen uitgebracht. Ten behoeve van de betrouwbaarheid is uitdrukkelijk gekozen voor een onafhankelijke positie van deze commissie. Daarnaast is ervoor gezorgd dat NAM zich heeft verbonden aan de beoordeling van schade door de commissie.
4an	063	Zienswijze	Indiener stelt dat het feit dat indiener zelf geen invloed heeft op het bepalen van schade niet bijdraagt aan het vertrouwen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat aansprakelijkheid voor schade geregeld is in het Burgerlijk Wetboek. Hieruit volgt dat mijnbouwbedrijven risicoaansprakelijk zijn voor schade die ontstaat door mijnbouwactiviteiten. Om woningeigenaren die schade hebben door bodembeweging als gevolg van mijnbouw te ontzorgen, kunnen zij schademeldingen rechtstreeks indienen bij de Commissie Mijnbouwschade voor onafhankelijke beoordeling. De Commissie Mijnbouwschade ontzorgt schademelders juist door onafhankelijk en deskundig onderzoek te doen naar de omvang van de schade en of de schade veroorzaakt is door de gaswinning. De Commissie Mijnbouwschade brengt daarover advies uit aan zowel de schademelder als de mijnbouwonderneming. De adviezen zijn bindend voor de mijnbouwonderneming. Het staat indiener daarnaast vrij om buiten de Commissie Mijnbouwschade schade rechtstreeks bij NAM te claimen.
4ao	063	Zienswijze	Indiener stelt dat nergens wordt gesproken over het vaststellen van een nulsituatie van waaruit helder en onbetwistbaar vastgesteld kan worden welke schade van voor de winning is en welke niet.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de gaswinning in de omgeving van Middelie in 1975 is gestart. Een nulsituatie is daarom niet vast te stellen. Daarnaast is een nulmeting niet nuttig om de oorzaak van de schade te bepalen. Echter, in verband met de ligging in UNESCO-gebieden heeft de staatssecretaris een bouwkundige opname van een representatieve selectie van voor schade gevoelige monumentale bouwwerken in deze gebieden wel voorgeschreven om schadeafhandeling voor vergelijkbare gebouwen wellicht te vergemakkelijken.
4ap	063	Zienswijze	Indiener stelt dat onduidelijk is waar men terecht kan als men het niet eens is met de bevindingen van de commissie mijnbouwschade.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat als een schademelder het niet eens is met het definitieve advies van commissie Mijnbouwschade de melder kan afzien van instemming met het advies. Op dat moment is de rol van de commissie voorbij. Dan valt men terug op het Burgerlijk Wetboek. De schademelder kan alsnog een procedure starten bij NAM, echter is dan zelf verantwoordelijk voor de onderzoekslast (in plaats van de commissie).
4aq	067	Zienswijze	Indiener stelt dat na de toestanden in Groningen het niet te volgen is dat er in Middelie gas gewonnen moet worden. De kans op verzakking neemt toe, terwijl men stijging van de zeespiegel verwacht. Het is onduidelijk of de Hondsbosse Zeewering en de dijken Markermeer opnieuw moeten worden verhoogd. Toen indiener in dit gebied kwam wonen waren er in de buurt nog tientallen boeren die moerasgas wonnen en gebruikten. Dat moest stoppen van de overheid. Het

			is onduidelijk waarom die kleine jongens worden verboden en NAM wel wordt gegund. Indiener bespeurt klasse-justitie. Het is onduidelijk of er een dubbele agenda is. Indiener stelt dat het aandeel wind en zonne-energie in Nederland gestaag stijgt. Men moet niet in oude fouten vervallen, maar inzetten op zon en wind. Het is onduidelijk of er een getijdencentrale wordt neergezet om het verschil in eb en vloed te benutten. Het is onduidelijk of rivierstroom wordt toegepast. Indien een toekomstige koper van een huis weet dat er door gaswinning kans op verzakkingen bestaat zal dat de verkoopprijs van het pand drukken. Het is onduidelijk of de staatssecretaris het verschil gaat bijpassen. De staatssecretaris kan indiener niet geruststellen dat scheuren en gebroken leidingen niet in De Rijk van toepassing zullen zijn.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de Hondsbosse Zeewering en de dijken Markermeer waarnaar indiener verwijst buiten de bodemdalingskom als gevolg van de gaswinning rond Middelie liggen. Deze dijken hoeven zodoende niet te worden verhoogd als gevolg van verlenging van de gaswinning. De staatssecretaris stelt dat er geen verband is tussen instemming met de gaswinning en gebruik van moerasgas en brongas. In de omgeving van Middelie komt methaan van nature voor in grondwater. Het moerasgas is ontstaan door afbraak van organisch materiaal in de bodem en de ondiepe ondergrond. De hoogste concentraties worden veroorzaakt door veenafzettingen omdat deze in de bodem dicht bij of onder het maaiveld liggen. Er geldt geen algeheel verbod voor installaties voor moerasgas. Er bestaan nog enkele van deze installaties in Noord-Holland. De staatssecretaris stelt in te zetten op besparing en de ontwikkeling van duurzame energie en dat het aandeel wind- en zonne-energie stijgt. Gas zal echter, als transitiebrandstof, de komende jaren noodzakelijk blijven. Een getijdecentrale en toepassing van rivierstroom maken geen onderdeel uit van het winningsplan. De staatssecretaris en de minister voor Klimaat en Energie zetten hard in op ontwikkeling van methodes om groene stroom op te wekken. De staatssecretaris stelt vast dat veel meer factoren van invloed zijn op de waarde van panden van dan de gaswinning in het gebied. Indien waardedaling aantoonbaar het gevolg is van de gaswinning door NAM, dan is NAM daarvoor op basis van het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk. De staatssecretaris constateert dat de bodemdalingskom niet reikt tot de kern van De Rijk. De kans op schade in De Rijk is klein.
		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de zienswijzen geven aanleiding om het ontwerpbesluit met het winningsplan voor de Gaswinning Middelie te wijzigen op de volgende punten: NAM moet ten genoegen van de staatssecretaris een plan van aanpak opstellen voor opname van de bouwkundige staat van bouwwerken en dit binnen 6 maanden overleggen aan de staatssecretaris. Het plan van aanpak bevat een, na overleg met betrokken gemeenten, vast te stellen representatieve selectie van voor bodembeweging gevoelige bouwwerken gelegen binnen de UNESCO-gebieden De Beemster Polder en De Stelling van Amsterdam, waar bodembeweging als gevolg van de gaswinning zich kan voordoen. In het plan van aanpak

			wordt onderbouwd of, en zo ja welke, gevoelige bouwwerken in aanmerking komen voor een opname van de bouwkundige staat. NAM zorgt ervoor dat binnen 12 maanden na inwerkingtreding van dit besluit uitvoering wordt gegeven aan het plan van aanpak door een daartoe deskundige partij. - NAM moet aan de staatssecretaris binnen 3 maanden een plan van aanpak overleggen, waaruit blijkt: - of het netwerk van versnellingsmeters afdoende is om binnen het effectgebied van de gasvelden Middelie, Rustenburg en Westbeemster de grondversnellingen te monitoren en eventuele bodemtrillingen te kunnen toewijzen aan het betreffende gasveld; - of de locatiedrempel $M=1.5$ of lager is. Indien blijkt dat het netwerk niet afdoende is of de locatiedrempel hoger dan $M=1,5$ is, geeft NAM in het plan van aanpak gemotiveerd aan hoeveel versnellingsmeters of geofoons worden bijgeplaatst, op welke plaatsen dat gebeurt en het tijdsbestek waarbinnen zij worden geplaatst. Indien versnellingsmeters of geofoons dienen te worden bijgeplaatst, dienen deze in ieder geval binnen 9 maanden ter aansluiting op het KNMI-netwerk te zijn aangeboden aan het KNMI. - NAM moet binnen 26 weken een uitbreiding van het seismisch risicobeheersplan 'kleine velden' met het gasveld Westbeemster in bij de staatssecretaris. NAM dient de procedure zoals beschreven in het seismisch risicobeheersplan 'kleine velden' in acht te nemen als er zich één of meer bevingen in het gebied hebben voorgedaan als gevolg van de gaswinning uit de velden Middelie en Rustenburg en Westbeemster.
--	--	--	--

5			<i>Natuur en milieu</i>
5a	034, 037, 045 Stikstofdepositie	Zienswijze	Indieners stellen dat langere en intensievere gaswinning stikstofdepositie als gevolg heeft. Het gaat dan met name om de extra vrachtwagenbewegingen die een verhoging van de winningscapaciteit met zich mee brengen. Op pagina 22 en 25 van het ontwerp-instemmingsbesluit stelt de staatssecretaris dat de vervoersbewegingen en de stikstofuitstoot als gevolg daarvan zijn beoordeeld in de omgevingsvergunningen voor de mijnbouwwinrichting. De bedoelde omgevingsvergunningen dateren van 13 augustus 2012 en 31 augustus 2015. Nu de gaswinning met het nieuwe winningsplan wordt geïntensiveerd en de duur hiervan wordt verlengd, is sprake van een gewijzigde situatie ten opzichte van de situatie ten tijde van de omgevingsvergunningen uit 2012 en 2015. Op grond van de Wet natuurbescherming is het verboden om zonder vergunning een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Er is sprake van een project. Voor de gebruiksfase dient dus door de NAM een nieuwe stikstofbeoordeling gemaakt te worden en afhankelijk van de uitkomsten daarvan dient al dan niet een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden wat de depositie van stikstof op stikstofgevoelige Natura-2000 gebieden betreft. De gemeente Purmerend stelt dat dit in de besluitvorming moet worden meegenomen en NAM hierop moet worden gewezen.
		Antwoord	De stikstofdepositie als gevolg van de (bovengrondse) installaties zijn afgewogen in de omgevingsvergunningen voor de mijnbouwwinrichtingen Westbeemster-1 en Middelie-300. Om die reden is de stikstofdepositie niet beoordeeld bij de instemming met het gewijzigd winningsplan Middelie. De actualisatie van het winningsplan leidt niet tot een wijziging van de mijnbouwwinrichtingen. De duur en het totale productievolume van de winning is niet vastgelegd in de omgevingsvergunningen. Indien een wijziging van de inrichting leidt tot meer stikstofdepositie in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden dient NAM een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming aan te vragen.
5b	002 nieuwe putten	Zienswijze	Indiener stelt dat uit het winningsplan blijkt dat het noodzakelijk is om in het gasveld nieuwe winningsputten aan te leggen. Dit heeft significante effecten op de natuur en het milieu, niet in de laatste plaats gezien de nabijheid van diverse Natura 2000 gebieden.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat NAM de extra putten uit het winningsplan heeft gehaald (bij brief van 17 oktober 2023) De effecten op de Natura 2000 als gevolg van de mijnbouwwinrichting worden beoordeeld in de omgevingsvergunningen en indien nodig in een vergunning op grond van de Wet Natuurbescherming.

5c	002 Afvoer condensaat	Zienswijze	Indiener stelt dat condensaat vanuit de winlocaties in vrachtwagens wordt afgevoerd, naar een locatie elders in het land. Deze activiteiten zouden in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, hetgeen zeker gezien de huidige discussie met agrarische ondernemers, nauwelijks verantwoord kan worden geacht.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat er met de gaswinning water mee wordt geproduceerd. Dit voert NAM per as af. Dit is in overeenstemming met de huidige situatie. De vervoersbewegingen en de effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg daarvan zijn beoordeeld in de omgevingsvergunningen voor de mijnbouwwinrichting. SodM ziet toe op naleving van deze vergunning.
5d	002	Zienswijze	Indiener stelt dat uit het winningsplan blijkt dat de totale bodemdaling als gevolg van de gaswinning uitkomt op 8 cm in het centrum van het veld en dat dit niet zou leiden tot significante schade voor de omgeving. Tegengaan van zo'n bodemdaling is in een deel van het winningsgebied een belangrijke opgave. Naast de nu gemodelleerde bodemdaling is er ook sprake van bodemdaling als gevolg van veenoxidatie in veenweidegebieden. Dit zorgt ervoor dat grote hoeveelheden broeikasgassen vrijkomen, zoals CO ₂ . Dit is in de huidige discussie nauwelijks als aanvaardbaar aan te merken.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat veenoxidatie leidt tot CO ₂ -uitstoot. Dit is echter een proces dat onafhankelijk van de gaswinning plaatsvindt. Als door de gaswinning bodemdaling optreedt dan zal het relatieve grondwaterpeil iets hoger komen te staan. In principe kan dit een gunstig effect hebben op de verdroging omdat er dus vernatting kan optreden. Het waterschap is echter verantwoordelijk voor het beheer van het waterpeil en de afwegingen daaromtrent.
5e	017 Aannames	Zienswijze	Indiener stelt dat het winningsplan zuiver op feiten gebaseerd moet zijn en niet op aannames. Tevens worden er te weinig criteria meegenomen in de afwegingen, waardoor het risico voor gevolgen aan het milieu vele malen hoger zijn dan de documentatie doet voorkomen. De beschikbare documentatie overtuigt niet en draagt niet bij aan het winnen van vertrouwen van de burger om in te kunnen stemmen met dit voornemen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de gegevens die zijn gebruikt voor de onderbouwing en analyses met betrekking tot de parameters zijn gebaseerd op de beste beschikbare informatie voor het detailniveau waarop de beoordeling moet plaatsvinden. De staatssecretaris stelt vast dat TNO de analyses van NAM heeft gecontroleerd en tot het oordeel is gekomen dat NAM de analyses op een juiste wijze heeft uitgevoerd.
5f	027 overlast	Zienswijze	Indiener stelt dat veel inwoners van Westbeemster hier bewust gekozen hebben om te wonen vanwege de rust en landelijke omgeving. De gaswinning zou onvermijdelijk gepaard gaan met verstoringen en overlast, zoals zwaar vrachtverkeer, bouwwerkzaamheden en geluidshinder. Dit zou afbreuk doen aan de levenskwaliteit het welzijn.

		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de effecten die indiener beschrijft, vrachtverkeer, werkzaamheden en geluidshinder effecten zijn die zijn beoordeeld in de omgevingsvergunningen. Mocht het vrachtverkeer toenemen dan moet beoordeeld worden of een wijziging van de omgevingsvergunning nodig is. SodM ziet toe op het naleven van de omgevingsvergunningen.
5g	027 broeikasgassen	Zienswijze	Indiener stelt dat gaswinning gepaard gaat met de uitstoot van broeikasgassen, zoals CO ₂ en methaan, die bijdragen aan klimaatverandering. Gezien de urgentie van het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, is het niet wenselijk om nieuwe gaswinningprojecten op te zetten.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de emissie van stoffen uit de mijnbouwinstallaties is beoordeeld in de omgevingsvergunningen. SodM ziet toe op de naleving daarvan.
5h	031 geluidsoverlast	Zienswijze	Indiener stelt geluidsoverlast te ervaren van de recentelijk geplaatste compressor. De compressor maakt een hinderlijk laagfrequent geluid in de woning. Indiener stelt dat dit geluid in de komende jaren alleen maar erger gaat worden door slijtage van de diverse onderdelen. Er kan dan wel gezegd worden dat het geluid binnen de normen valt, toch is het een hinderlijk geluid waar oordopjes helaas niet tegen helpen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat het geluid afkomstig van de compressor is beoordeeld in de omgevingsvergunningen. SodM ziet toe op de naleving daarvan.
5i	037 Klei- en veengebieden	Zienswijze	Indiener stelt dat de gasvelden Middelie, Rustenburg en Westbeemster onder en nabij kwetsbare klei- en veengebieden liggen. Bij eerdere gaswinning zoals in Oldelamer is door lekkende pijpen een aanzienlijke bodemverontreiniging veroorzaakt door chemicaliën die gepaard gaan met de gaswinning. De verontreiniging zal zich verder verspreiden in het grondwater.
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op dat op 17 december 2013 zich een incident heeft voorgedaan tijdens de schoonmaak van een bovengrondse pijpleiding bij de gaswinning in Oldelamer. Hierbij is condensaat geëkt op een grondoppervlakte van 45m ² . De oorzaak is gelegen in een foutief menselijk handelen; het incident heeft niets van doen met het mijnbouwwerk als zodanig. Het incident heeft ook niets van doen met de gaswinning bij Middelie. De staatssecretaris merkt op dat milieu- en natuuraspecten als bodemverontreiniging en vervuiling van drinkwatergebieden als gevolg van bovengrondse lekkages buiten het bestek van onderhavige instemmingsprocedure vallen. Deze aspecten worden beschouwd bij de verlening van omgevings- en natuurvergunningen. Zo kunnen bij de omgevingsvergunningen eisen worden gesteld aan (het onderhoud en gebruik van) de inrichting/het mijnbouwwerk ter voorkoming van lekkages. De staatssecretaris merkt op dat operators een veiligheidsmanagementsysteem dienen te gebruiken. NAM beschikt over een veiligheidsmanagementsysteem dat in overeenstemming is met de eisen die SodM daaraan stelt.
5j	037 Milieueffectrapport	Zienswijze	Indiener stelt dat er ten onrechte geen milieueffectrapport is opgesteld. Een verplichting om een milieueffectrapport op te stellen volgt rechtstreeks uit de m.e.r.-richtlijn. Door deskundigen is aangetoond en aanvaard dat deze vormen van gaswinning een negatief effect hebben op de

			bodem. Bij een dergelijke ingrijpende beslissing dient uitgebreid onderzoek plaats te vinden op basis van actuele gegevens gebruikmakend van de nieuwste techniek. Hierbij is dus uiterste zorgvuldigheid geboden. In dit geval is het onderzoek volstrekt onvoldoende geweest. Het is niet redelijk om mogelijke schade in verband met de gaswinning voor rekening en risico van omwonenden te laten. Het ontbreken van deugdelijk onderzoek naar de gevolgen van de gaswinning voor de omgeving is een ernstige omissie. Hierin schiet het besluit dan ook tekort.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat voor gaswinning in Nederland verschillende besluiten nodig zijn. Naast instemming met een winningsplan zijn op grond van artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, vergunningen vereist voor het oprichten en in werking hebben van de voor de gaswinning noodzakelijke mijnbouwwerken. Van deze besluiten zijn in categorie 17.2 van onderdeel C van de bijlage bij het Besluit milieueffectrapportage alleen de vergunningen voor de mijnbouwwerken aangewezen als besluiten bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport moet worden gemaakt. Bij het opstellen van een winningsplan is een milieueffectrapport niet aan de orde.
5k	041,065 Veenoxidatie	Zienswijze	Indiener stelt dat de staatssecretaris duidelijk moet zijn over de gevolgen van de bodemdaling in het veenweidegebied bij Middelie. Immers, bodemdaling daar zal leiden tot veenoxidatie en onomkeerbare inklinking met uitstoting van broeikasgassen en CO ₂ .
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat bodemdaling door processen in de diepere ondergrond niet tot oxidatie van veen, klink en zetting van klei leidt. Bodemdaling door gaswinning leidt eerder tot vernatting van de bovenste grondlagen. Veenoxidatie heeft te maken met de uitdroging en inklinking van de bovenste grondlagen.
5l	041, 043, 065 Frequentie vrachtwagens	Zienswijze	Indiener stelt dat de staatssecretaris duidelijk moet maken wat de frequentie is van tankwagens die het productiewater en condensaat vanuit de winlocatie moeten afvoeren naar elders, en wat dit voor milieugevolgen heeft.
		Antwoord	De frequentie van tankwagens die het productiewater en condensaat vanuit de winlocatie afvoeren naar elders is beoordeeld in de omgevingsvergunningen voor de mijnbouwinstallaties. SodM houdt toezicht op de naleving van deze vergunningen.
5m	053 Eilandspolder	Zienswijze	Indiener stelt dat de Eilandspolder een hoogwaardig Natura 2000 gebied is. Bij een zo kwetsbaar gebied, wat van groot belang is voor de weidevogelpopulatie, wordt in het winningsplan erg makkelijk omgegaan met de consequenties van de gaswinning. Verder wordt in de toelichting uitgegaan van een bodemdaling van 1 centimeter in het oostelijke deel van de Eilandspolder. Terwijl in het winningsplan afbeeldingen worden getoond waarbij de maximale bodemdaling voor een groot deel van het gebied juist meer dan 2 centimeter bedraagt. Juist in zo een kwetsbaar gebied is 2 centimeter veel ook omdat de daling niet over het gehele gebied plaatsvindt en het waterpeil zich wel in het gehele gebied op één niveau bevindt. Te makkelijk wordt verklaard dat dit gunstig is mits het Hoogheemraadschap de huidige peilen handhaaft. Te verwachten is alleen

			dat dit niet gebeurt en bij verlaging van het peil zal in plaats van vernatting juist verdere verdroging plaatsvinden in delen van de Eilandspolder. Er vindt geen vorm van natuurcompensatie plaats.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat het winningsplan voldoende onderbouwt dat significante effecten op Natura 2000-gebied Eilandspolder niet voorkomen. De gasvelden strekken zich uit tot het Natura 2000-gebied Eilandspolder. In het zuidoosten van het gebied ligt zeer lokaal grondwaterstandafhankelijke vegetatie. In het oosten van de Eilandspolder daalt de bodem nog minder dan 2 cm. Dit leidt theoretisch tot een verhoging van het grondwater van circa 1 cm, wat kan leiden tot vernatting. Dit effect is zeer beperkt maar wel positief voor de natuurdoeltypen. Met een dergelijke verhoging is peilaanpassing als gevolg van de bodemdaling niet te verwachten, maar het waterschap beoordeelt dit en bekijkt ook de effecten op gebieden waar juist meer of minder bodemdaling optreedt.
		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de zienswijzen geven geen aanleiding om het ontwerpbesluit met het winningsplan voor de Gaswinning Middellie te wijzigen.

6			<i>Overig</i>
6a	026, 030, 034,048 Negatieve impact	Zienswijze	Indieners stellen dat tijdens de op 23 mei 2023 georganiseerde informatiemarkt voor inwoners, bedrijven en instellingen, uit signalen van de aanwezigen duidelijk is geworden dat er veel zorgen leven over de negatieve gevolgen van de gaswinning op de woon- en leefomgeving van de inwoners. Inwoners voelen zich aangetast in hun woongenot, ervaren een gevoel van onveiligheid, maken zich zorgen over waardedaling van hun woningen, wantrouwen de centrale overheid, zijn boos en voelen zich vooral machteloos. Het gevoel bestaat dat de staatssecretaris in de besluitvorming geen rekening houdt met deze aspecten. Indieners stellen dat NAM en de staatssecretaris zorgvuldig moeten communiceren richting inwoners en andere betrokkenen.
		Antwoord	De staatssecretaris vindt het heel belangrijk dat tijdige en transparante communicatie met inwoners plaatsvindt. De staatssecretaris adviseert NAM nadrukkelijk om in gesprek te blijven met de omgeving en zorgt te dragen voor een goede informatievoorziening richting de gemeenten en de burgers. De staatssecretaris vindt het belangrijk dat NAM informeert hoe NAM om wil gaan met schade-afhandeling. De staatssecretaris vindt het ook belangrijk dat NAM het bestuurlijke gesprek met de regio actief blijft voeren. De staatssecretaris heeft dit met NAM besproken en NAM is hiertoe bereid.
6b	019, 020, 024, 025, 028, 032, 034, 044, 058, 038, 047, 049, 056, 057, 062, 066 Maatschappelijke dialoog	Zienswijze	Indieners stellen dat in de Kamerbrief over de contourennota mijnbouw van 23 januari 2023 van de staatssecretaris is te lezen dat alleen daar waar de maatschappelijke dialoog heeft plaatsgevonden er mogelijk nog ruimte kan zijn voor uitbreiding of nieuwe gaswinning. Indieners stellen dat bij het onderhavige winningsplan er geen maatschappelijke dialoog heeft plaatsgevonden die een ontwerp-instemmingsbesluit heeft opgeleverd die de uitbreiding van de gaswinning rechtvaardigt.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt te hebben geluisterd naar de zorgen van individuele belangstellenden, vertegenwoordigers van belangengroepen, regionale overheden en diverse verenigingen uit Middelie en omgeving. Mede deze zorgen en wensen hebben geleid tot een aanpassing van het definitief besluit op basis van de aanpassing door NAM van de productievoorspelling, door het weglaten van de plannen voor extra putten. De staatssecretaris tracht bij de beoordeling van de vergunningaanvraag de zorgen zoveel mogelijk weg te nemen, maar beseft dat, net als bij andere besluiten met een regionale impact, niet iedereen het eens is met het besluit zoals dit genomen is. In deze vergunningprocedure wordt getoetst aan de geldende wet- en regelgeving. Er bestaat, gegeven de beslissingsruimte binnen het toetsingskader op basis van artikel 36 lid 1 Mijnbouwwet en gelet op de op de aan het ontwerpbesluit ten grondslag liggende adviezen van de wettelijk

			aangewezen adviseurs, in redelijkheid geen aanleiding om de instemming met het winningsplan te weigeren op basis van de afweging van de rechtstreeks betrokken belangen. In de contourennota van 23 januari 2023 kondigt het kabinet een stelselwijziging van de Mijnbouwwet- en regelgeving aan. In de contourennota wordt onder meer een Rijksprogramma voor duurzaam gebruik van de diepe ondergrond aangekondigd, waarin wordt beschreven in welke gebieden welke activiteiten wel, niet of onder voorwaarden mogen plaatsvinden. Om dit programma vorm te geven zal een maatschappelijke dialoog worden gevoerd. Daarnaast heeft het kabinet in de contourennota aangegeven dat nieuwe activiteiten alleen uitgevoerd kunnen worden nadat voorafgaand aan de start van het project door de initiatiefnemer afspraken zijn gemaakt met de omgeving over de realisatie, de exploitatie en het opruimen na het beëindigen van het project. De staatssecretaris merkt op dat de gaswinning bij Middelie geen nieuwe activiteit is. Omdat de contourennota nog verder moet worden uitgewerkt in een programma duurzaam gebruik diepe ondergrond en in wet- en regelgeving, is dit niet van toepassing op de besluitvorming over de gaswinning Middelie.
6c	041, 061, 065 Communicatie over bodemtrilling en schade	Zienswijze	Indieners stellen dat communicatie over de gevolgen van het gaswinningsplan van belang blijft. Het is voor een goede communicatie naar bewoners en gemeente van belang dat NAM ook in de regio Alkmaar actief is over alle ontwikkelingen rondom gaswinning, bodemdaling, bodemtrilling en schadeafhandeling. In het ontwerpbesluit benoemt de staatssecretaris naar aanleiding van een bodemtrilling in 2018 dat er afspraken over de informatievoorziening zijn gemaakt in de regio Zaanstreek-Waterland maar ook de regio Alkmaar moet hierin worden meegenomen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat communicatie over, de gevolgen van, het gaswinningsplan van belang is. De staatssecretaris merkt op dat de gemaakte afspraken over de informatievoorziening die zijn gemaakt in de regio Zaanstreek-Waterland voor het gehele invloedsgebied van de gaswinning gelden, dus inclusief delen van de gemeente Alkmaar.
6d	003, 005, 028, 060, 063, 064, 066 Communicatie over het instemmingsbesluit	Zienswijze	Indieners stellen dat er door de staatssecretaris en NAM informatieavonden worden georganiseerd over het winningsplan. Helaas heeft dit er niet voor kunnen zorgen dat de heersende onrust en bezorgdheid bij inwoners is weggenomen. Indieners stellen dat de staatssecretaris en NAM het gesprek aan moet blijven gaan met inwoners. De op 23 mei 2023 gehouden informatiebijeenkomst in Noordbeemster, georganiseerd door de staatssecretaris, heeft helaas de bezorgdheid en onrust onder de bewoners alleen maar doen toenemen.
		Antwoord	De staatssecretaris heeft op 23 mei 2023 een informatiebijeenkomst in Noordbeemster georganiseerd. Het ministerie heeft omwonenden geïnformeerd, maar de staatssecretaris is zich ervan bewust dat net als bij andere besluiten met een regionale impact, niet iedereen het eens is met het voornemen van NAM. De staatssecretaris begrijpt het dat bewoners zorgen hebben over

			de gaswinning. Vragen die leven over het instemmingsbesluit kunnen aan de staatssecretaris gesteld worden.
6e	002 Zorgen	Zienswijze	Indiener stelt dat instemming met dit winningsplan tot zorgen leidt. De voorspellende waarde van gebruikte rekenmodellen en de onzekerheid hiervan, geven niet veel vertrouwen in de door de overheid gepresenteerde en gehanteerde risicoscenario's.
		Antwoord	De staatssecretaris begrijpt dat een winningsplan tot zorgen leidt. Activiteiten in de diepe ondergrond zorgen voor een bepaalde mate van onzekerheid. Bodembeweging wordt echter altijd berekend volgens de meest recente wetenschappelijke inzichten en aan de hand van de laatste stand der techniek. Bij Middelie is er een risico op een aardbeving. De mogelijk daardoor veroorzaakte schade is echter beperkt. Ook wordt er geen directe schade aan gebouwen/bouwwerken en infrastructuur verwacht door bodemdaling omdat de resulterende vervorming van de bovengrond zeer klein is.
6f	003, 063 Hoe zienswijze indienen	Zienswijze	Indieners stellen dat de wijze waarop men een zienswijze kan indienen, niet toereikend is. Het is onduidelijk hoe men dat kan doen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat in de kennisgeving in de krant is uitgelegd hoe een zienswijze kan worden ingediend. Ook in de flyer die verzonden is aan de inwoners in het gebied en op de website www.mijnbouwvergunningen.nl is beschreven hoe een zienswijze kan worden ingediend.
6g	007 Stadsverwarming	Zienswijze	Indiener stelt dat men niet in aanmerking komt voor stadsverwarming. Het installeren van een warmtepomp is ook niet mogelijk. Het is onduidelijk hoe lang het gasnet beschikbaar blijft.
		Antwoord	Het winningsplan heeft geen betrekking op het aanleggen van stadsverwarming of warmtepompen. De staatssecretaris stelt in te zetten op besparing en de ontwikkeling van duurzame energie. Gas zal echter, als transitiebrandstof, de komende jaren noodzakelijk blijven.
6h	016, 044 burgerberaad	Zienswijze	Indiener stelt als alternatief voor de komende bezwaarprocedure en de zitting bij de Raad van State voor dat de staatssecretaris de besluitvorming over het gasveld Middelie laat doen door een burgerberaad.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat de wet- en regelgeving voor een besluit op het winningsplan niet voorziet in een burgerberaad. In de contourennota van 23 januari 2023 heeft de staatssecretaris een stelselwijziging van de Mijnbouwwet- en regelgeving aangekondigd. In de contourennota kondigt de staatssecretaris onder meer een Rijksprogramma voor duurzaam gebruik van de diepe ondergrond aan, waarin wordt beschreven in welke gebieden welke activiteiten wel, niet of onder voorwaarden mogen plaatsvinden. Om dit programma vorm te geven zal de staatssecretaris een maatschappelijke dialoog voeren. Daarnaast heeft het kabinet in de contourennota aangegeven dat een initiatiefnemer alleen nieuwe activiteiten mag uitvoeren nadat voorafgaand aan de start van het project de initiatiefnemer afspraken heeft gemaakt met de omgeving over de realisatie, de exploitatie en het opruimen na het beëindigen van het project.

			De staatssecretaris merkt op dat de gaswinning bij Middelie geen nieuwe activiteit is. Omdat de staatssecretaris de contourennota nog verder moet uitwerken in een programma duurzaam gebruik diepe ondergrond en in wet- en regelgeving, is dit niet van toepassing op de besluitvorming over de gaswinning Middelie.
6i	017 Vertrouwen in NAM	Zienswijze	Indiener stelt dat de ontwikkelingen rondom gaswinning in Groningen, landelijk lekkende gasputten alsmede het injecteren afvalwater van invloed zijn op het vertrouwen van de burger. Deze ontwikkeling bewijst dat partijen verantwoordelijk voor de gaswinning niet gehinderd zijn door enig verantwoordelijkheidsgevoel.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt vast dat NAM voor al haar gaswinningsactiviteiten goedgekeurde winningsplannen en vergunningen heeft. De gaswinningactiviteiten zijn getoetst aan de effecten op de veiligheid en het milieu. Het aanvragen van vergunningen is een afweging die NAM zelfstandig maakt.
6j	017 Glasvezel	Zienswijze	Indiener stelt dat in 2019 de NAM glasvezel in de gemeente Beemster heeft bekostigd. Bij navraag vanuit KPN heeft de gemeenteraad een geheimhouding opgelegd voor college B&W.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het bekostigen van glasvezel door NAM geen onderdeel is van het winningsplan. De staatssecretaris is niet betrokken bij een eventuele geheimhouding door de gemeente hierover.
6k	018 Risico's voor welbevinden	Zienswijze	Indiener stelt dat het welbevinden van een groot aantal mensen risico loopt doordat niemand in de toekomst kan kijken en dus onzeker is wat de gevolgen van huidige aannames zijn. Onrust, onzekerheid, angst.
		Antwoord	Activiteiten in de ondergrond zorgen voor een bepaalde mate van onzekerheid. Bodembeweging wordt altijd berekend volgens de meest recente wetenschappelijke inzichten en aan de hand van de laatste stand der techniek. De staatssecretaris benadrukt dat de winning conform het winningsplan op basis van de adviezen van TNO, SodM en Tcbb veilig is voor omwonenden.
6l	018 Korte termijn	Zienswijze	Indiener stelt dat nog enige tijd doorgaan met de winning van aardgas zoals die nu gedaan wordt nog begrijpelijk zou zijn, een verhoging en uitbreiding van gaswinning is een economische korte termijnvisie en houdt geen rekening met het welzijn van burgers en vindt hij absoluut onacceptabel.
		Antwoord	De staatssecretaris benadrukt dat NAM afziet van uitbreiding van de gaswinning bij Middelie door extra putten en dat het verwachte productievolume ook naar beneden is bijgesteld.
6m	024, 025 Voorlichtingsbijeen komst te klein	Zienswijze	Indieners stellen dat de voorlichtingsbijeenkomst gewoon opnieuw in een grotere locatie moet worden gegeven. Indiener stelt dat dit slechts een juridische formaliteit was.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat hoewel de ruimte niet ruim was, inwoners in de gelegenheid zijn gesteld zich te laten informeren over het winningsplan en het ontwerpbesluit. Bovendien is er daarnaast de mogelijkheid geweest om telefonisch informatie in te winnen over het winningsplan

			en het ontwerpbesluit. Overigens is de informatiebijeenkomst geen juridische formaliteit. De staatssecretaris heeft getracht omwonenden zo in de gelegenheid te stellen zich te laten informeren over de gaswinning en de effecten daarvan.
6n	024 Zienswijze afschrift	Zienswijze	Indiener stelt bij de informatiebijeenkomst een notulist te hebben gesproken, die de zienswijze heeft genoteerd op haar laptop. Indiener stelt geen kopie afschrift te hebben ontvangen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat er meerdere zienswijzen zijn ingediend tijdens de informatiebijeenkomst. De staatssecretaris stelt dat indiener een kopie van de ingediende zienswijzen kan raadplegen via www.mijnbouwvergunningen.nl/middelie
6o	028, 057 Vertrouwen na Groningen	Zienswijze	Indieners stellen dat de gaswinning in 2023 niet meer is uit te leggen met alle ellende in de provincie Groningen en de naïeve opstelling van de staatssecretaris. Indieners stellen dat het vertrouwen volledig weg is.
		Antwoord	De zorgen van omwonenden naar aanleiding van de ontwikkelingen in Groningen over gaswinning zijn door de staatssecretaris zeer serieus genomen. De gasvelden nabij Middelie zijn echter vele malen kleiner dan het Groningen-gasveld. Bij Middelie is het risico op een aardbeving en de mogelijk daardoor veroorzaakte schade vele malen kleiner dan in Groningen. Ook wordt er geen directe schade aan gebouwen/bouwwerken en infrastructuur verwacht door bodemdaling omdat de resulterende vervorming (zoals scheefstand, kromming en horizontale rek) van de bovengrond zeer klein is.
6p	032 Lusten en lasten	Zienswijze	Indiener stelt dat de gaswinning omwonenden alleen maar nadelen oplevert en geen enkel voordeel. Zo creëert NAM alleen maar weerstand. Men leeft niet meer in de jaren '70. Indiener is opgegroeid in Middelie en zag dagelijks de vlam die bij de gaswinning hoort. Heel het land profiteerde van de financiële gevolgen van de gaswinning, natuurlijk vooral uit het Groningerveld. Het kon niet op. Maar met de kennis van nu was men toen toch kortzichtig. De gaswinning kende veel nadelen. Men betaalt nu de rekening voor de winst van toen.
		Antwoord	In de contourennota van 23 januari 2023 kondigt het kabinet een stelselherziening van de Mijnbouwwet- en -regelgeving aan. Daarbij zal ook gekeken worden naar de bevoegdheidsverdeling tussen Rijk, provincie en gemeenten en de verdeling van lusten en lasten.
6q	037 Datum instemming	Zienswijze	Indiener stelt dat het ontwerpbesluit niet transparant is omdat niet opgenomen is vanaf welke datum het besluit in werking dient te treden in relatie tot het eerder genomen besluit om gaswinning bij de gasvelden Middelie, Rustenburg en Westbeemster toe te staan. Eigenaren van grond en opstallen hebben hierdoor onvoldoende zicht op het verloop van het overgaan van eerder genomen besluiten. Ook is niet helder of en wanneer er al dan niet gehandhaafd of gedoogd wordt middels een gedoogbeslissing waardoor de toezichthoudende instanties niet handhavend kunnen optreden en het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid van NAM overneemt.

			In het besluit is niet aangegeven hoeveel gas er tot 2023 is gewonnen en over hoeveel jaar en hoeveel gas er nog gewonnen gaat worden na 2035. De staatssecretaris gaat uit van waardes die tweeëneenhalf jaar oud zijn. Onduidelijk is of de NAM een vergunning heeft om het gas te winnen. Indiener vraagt tot welke einddatum men gas mocht winnen uit de gasvelden Middelie, Rustenburg en Westbeemster en het besluit om toe te staan om de depletiecompressor in gebruik te nemen en hydraulische stimulatie toe te staan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het instemmingsbesluit met een winningsplan in werking treedt na afloop van de beroepstermijn. De staatssecretaris stelt dat hij per brief van 31 augustus 2023 heeft besloten de productie uit het veld Middelie Rotliegend toe te staan tot en met 31 januari 2024 zolang NAM binnen de grenzen en voorwaarden blijft van het instemmingsbesluit van 2 december 2014 met kenmerk DGETM-EM/ 14143837. De in dit besluit vergunde maximaal te winnen hoeveelheid gas en de maximaal toegestane bodemdaling zijn hier bepalend. De termijn in dit besluit van 31 december 2022 is hiermee verlengd tot en met 31 januari 2024. Voor de overige velden blijven tot instemming met het winningsplan Middelie de termijnen uit het geldend besluit van kracht: Middelie Zechstein tot en met 31 december 2027, Westbeemster tot en met 31 december 2029. De termijn voor het veld Rustenburg is reeds verstreken en de productie hieruit ligt momenteel stil en kan pas worden hervat na instemming met het winningsplan Middelie. De staatssecretaris stelt vast dat op 25 september 2020 een omgevingsvergunning is verleend voor het plaatsen van een gascompressie-installatie inclusief het bouwen van een gebouw waarin deze installatie wordt geplaatst op de mijnbouwinstallatie Middelie-300. De staatssecretaris benadrukt dat hydraulische stimulatie op basis van het winningsplan Middelie niet is toegestaan. De staatssecretaris stelt dat NAM in het winningsplan in tabel 6-2 heeft aangegeven hoeveel NAM per jaar verwacht te winnen, ook in de periode 2035-2039. Overigens beperkt de staatssecretaris de winning tot en met 2035 en heeft NAM de productieverwachting naar beneden bijgesteld door het weglaten van de plannen voor extra putten.
6r	043 Verkeersveiligheid	Zienswijze	Indiener stelt dat het onbekend is wat het effect is van de extra verkeersbewegingen op de verkeersveiligheid en het aantal verkeersintensiteit op de wegen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat het aantal verkeersbewegingen moet voldoen aan de omgevingsvergunningen voor de mijnbouwinstallaties. Tevens dient NAM te voldoen aan de geldende regels betreffende de verkeersveiligheid.
	043 Beschikbaarheid gegevens	Zienswijze	Indiener stelt dat gezien de ervaringen in Groningen het wenselijk lijkt openheid te geven in de winhoeveelheden en meetresultaten die worden gedaan.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de hoeveelheid gewonnen gas per put is te raadplegen via de website www.nlog.nl/datacenter/prodfigures/wells . Ook zijn de meetresultaten te raadplegen via www.nlog.nl/geodetische-meetregisters-en-gps-metingen

	044 Nalatigheid historische winning	Zienswijze	Indiener stelt dat, verwijzend naar het Europese Hof van Justitie, als er sprake is van nalatigheid er alsnog uitgebreid onderzoek moet worden gedaan naar de nadelige effecten van de gaswinning vanaf het begin.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat de effecten van de gaswinning vanaf het begin van de winning, zoals historische bodemdaling en bodemtrillingen zijn meegenomen in de beoordeling. De staatssecretaris stelt hier geen nalatigheid in te zien.
	055, 057 Onverschillige informatie voorziening	Zienswijze	Indieners stellen dat men ongerust is over de verdere voortgang van de gaswinning Middelie en de onverschillige opstelling van de NAM. Het gehele voortraject welke reeds heeft plaatsgevonden is schrijnend en kenmerkend hoe serieus burgers en bewoners worden genomen in deze. Om maar te noemen dat folders ten behoeve van informatie voorziening omtrent Gaswinning Middelie zeer beperkt zijn verspreid, en voor bewoners recht boven het gasveld veelal niet zijn afgegeven, een informatie avond welke thans voor 4 verschillende gemeenten op een enkele avond wordt georganiseerd in een veel te kleine ontvangstruimte, beperkte aanloop en parkeermogelijkheden en een zeer rumoerige setting lijken de indruk te wekken dat men opzettelijk de informatievoorziening wenst te bemoeilijken.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat voorafgaand aan de informatiemarkt door het ministerie aan ca. 15.000 adressen boven en in de omgeving van de gasvelden per post flyers zijn gestuurd. De staatssecretaris stelt de informatievoorziening niet opzettelijk te bemoeilijken. De staatssecretaris stelt het te betreuren dat indieners de informatiemarkt als rumoerig hebben ervaren en zal hiermee in de toekomst proberen rekening te houden bij het zoeken van een geschikte locatie.
	058 Aansprakelijkheid	Zienswijze	Indiener stelt dat in het winningsplan stilgestaan wordt bij de verplichtingen van de NAM ex BW 6:177; het herstellen van aangerichte schade. Indiener stelt dat NAM niet voldoet aan deze verplichtingen. Deze houding van NAM is een aangrijpingspunt om de vergunning in te trekken op grond van artikel 9 lid 1 sub c van de Mijnbouwwet.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt dat niet is gebleken dat NAM zijn verplichtingen op grond van BW 6:177 voor het vergoeden van schade als gevolg van bodembeweging door de gaswinning niet nakomt. Van intrekking van de vergunning op grond van artikel 9 lid 1 sub c Mbw bestaat geen aanleiding. Daarnaast staat de opvolging van verplichtingen uit het Burgerlijke Wetboek los van instemming met een winningsplan.
	062 Onprofessionele informatie	Zienswijze	Indiener stelt dat de manier van informeren onprofessioneel en wantrouwend is naar de burger. De burger wordt pas op het laatste moment betrokken in dit plan met een informatieavond en standaard procedurele zienswijzen. Er is geen inspraak met enige invloed voor de burgers uit de regio. Indiener stelt dat de staatssecretaris slechts één informatieavond heeft georganiseerd, waarbij iemand ook maar net moet kunnen op die datum en welke datum ook nog eens slechts enkele dagen vooraf pas kenbaar is gemaakt middels een uitnodiging per post. De staatssecretaris bagatelliseert de risico's.

		Antwoord	De staatssecretaris betreft de zienswijzen bij het besluit op het winningsplan en het instemmingsbesluit is op een aantal punten aangepast. De informatiemarkt is reeds aangekondigd in huis aan huisbladen op 11 mei 2023 bij het ter inzage leggen van het ontwerpbesluit. Daarnaast zijn enkele dagen voorafgaand aan de bijeenkomst flyers per post gestuurd naar omwonenden. De zorgen van omwonenden zijn door de staatssecretaris zeer serieus genomen. De staatssecretaris heeft deze zorgen niet willen bagatelliseren, maar samen met betrokken partijen in gesprek te gaan hierover.
		Conclusie	Bovenstaande onderdelen van de overige zienswijzen geven geen aanleiding om het ontwerpbesluit met het winningsplan voor de Gaswinning Middelie te wijzigen.